

Miskolci Rendészeti Szakközépiskola
Alapozó Ismereti Szakcsoport

JOGI ISMERTEK II.

tanulói jegyzet

Büntetőjog – Általános Rész

Készítette: Dr. Csóré Csilla c. r. alezredes

2016.

Általános rész

A büntetőjog fogalma, felosztása

A büntetőjog a jogrendszer egyik ága. Azoknak a hatályos büntetőjogszabályoknak a rendezett összessége, melyek meghatározzák, hogy mely emberi magatartások minősülnek bűncselekménynek és ezek elkövetőivel szemben milyen szankciókat kell vagy lehet alkalmazni.

Tágabb értelemben egy jogág, amely magában foglalja az összes büntetőjoggal összefüggő jogi szabályokat:

- **2012. évi C. tv. Btk.** (Büntető törvénykönyv) – anyagi jog
- **1998. évi XIX. tv. Be.** (Büntető eljárási jog)- alaki jog
- **2013. évi CCXL. tv.** (A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról) - büntetés végrehajtási jog

+

A **szűkebb értelemben** vett büntetőjog alatt csak az anyagi jogot értjük. (**2012. évi C. tv. Btk.**)

A BÜNTETŐJOG FELOSZTÁSA	
Tágabb értelemben	Szűkebb értelemben
- büntető anyagi jog - büntető alaki jog - büntetés-végrehajtási jog	- büntető anyagi jog

A büntetőjog alapelvei

A büntetőjog egészét átható elvi tételeket nevezzük a büntetőjog alapelveinek.

Jogrendszer egészére ható elvek –

- a. a jogállamiság eszméje és ezzel összefüggésben az emberi méltóság és jogegyenlőség elve;
- b. a humanitás elve

Speciális büntetőjogi alapelvek –

- a. a törvényesség, vagy más elnevezéssel az anyagi jogi legalitás elve;
- b. a tettfelelősség elve;
- c. a bűnösségen alapuló felelősség elve;
- d. az arányosság elve;
- e. a kétszeres értékelés tilalma;
- f. a büntetőjog szubszidiaritása, illetve ultima ratio jellege.

Jogrendszer egészére ható elvek –

Jogállamiság – a büntetőjog csak a szükséges mértékben avatkozhat be az emberek jogaiba.

Humanitás elve – a bűnelkövető is ember.

Speciális büntetőjogi alapelvek –

Törvényesség elve – csak az a cselekmény minősülhet bűncselekménynek, amit a törvény már az elkövetése előtt annak nyilvánít. (nullum crimen sine lege)

Az elkövetővel szemben csak olyan büntetés alkalmazható (szankció) amit törvény ír elő és amely már az elkövetés idején ismert.(nulla poena sine lege)

Tettfelelőség elve – a büntetőjogi felelőség megállapításánál az elkövetett cselekményt kell figyelembe venni, a felelőség a tethez kapcsolódik.

A bűnösségen alapuló felelőség elve – aki bűnösség nélkül cselekszik, az büntetéssel nem súlyható.

(nulla poena sine culpa) A bűnösség előfeltétele a büntetésnek.

Arányosság elve – a szankciók súlya és szigora arányban álljon az elkövetett bűncselekménnyel, annak súlyával.(igazságosság)

A kétszeres értékelés tilalma – a bűnelkövetőt ugyanazon cselekmény miatt nem lehet kétszer büntetőjogi hátránnyal súlytani.

A büntetőjog szubszidiaritása (kiszegítő jellege) – az azonos vagy nagyobb hatékonyságú és egyúttal enyhébb beavatkozást, kisebb hátrányt jelentő jogkövetkezményt kell előnyben részesíteni. A büntetőjog csak kiszegítő jellegű, a legvégső esetben a legutolsó eszköz.

A büntetőjog forrásai

A büntetőjog elsődleges jogforrása a **nemzetközi jog**.(kötelező jog) pl.1907. évi IV. Hágai Egyezmény.

A második legjelentősebb jogforrás **Magyarország Alaptörvénye**. A **törvények** a büntetőjog leggyakoribb forrásai.

Jogforrásként kell említeni az **Alkotmánybíróság határozatait**. pl. 23/1990. (X.31.) AB határozat megsemmisítette a halálbüntetést.

Közvetett források lehetnek alacsonyabb szintű jogszabályok is.pl. háttérjogszabály KRESZ közlekedési bűncselekményeknél.

Büntetőjogon belüli jogforrások - A Büntető Törvénykönyvről **2012. évi C. törvény**

- A Büntető Eljárásjog **1998. évi XIX. törvény**

- **2013. évi CCXL. tv.** (A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról)

A Btk. szerkezete, felosztása

A Btk. **két fő részre** osztható: **általános** és **különös részre**.

Az általános rész foglalkozik pl.: a bűncselekmény fogalmával, az elkövetőkkel, a felelőségre vonási akadályokkal, szankciórendszerrel stb.

A különös rész pedig az egyes bűncselekmények különös törvényi tényállásait határozza meg.

A **törvény szerkezetileg** a két részen túl még **fejezetekre, szakaszokra, azon belül bekezdésekre, pontokra, alpontokra illetve fordulatokra tagolható.**

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről*

A Büntető Törvénykönyv szerkezeti felépítése

ÁLTALÁNOS RÉSZ

- I. FEJEZET ALAPVETŐ RENDELKEZÉSEK
- II. FEJEZET A MAGYAR BÜNTETŐ JOGHATÓSÁG
- III. FEJEZET A BÜNTETŐJOGI FELELŐSSÉG
- IV. FEJEZET A BÜNTETHETŐSÉGET KIZÁRÓ VAGY KORLÁTOZÓ OKOK
- V. FEJEZET A BÜNTETHETŐSÉGET MEGSZÜNTETŐ OKOK
- VI. FEJEZET A BÜNTETŐJOGI FELELŐSSÉGRE VONÁS EGYÉB AKADÁLYAI
- VII. FEJEZET A BÜNTETÉSEK
- VIII. FEJEZET AZ INTÉZKEDÉSEK
- IX. FEJEZET A BÜNTETÉS KISZABÁSA
- X. FEJEZET AZ ELÍTÉLÉSHEZ FÜZŐDŐ HÁTRÁNYOS JOGKÖVETKEZMÉNYEK ÉS A MENTESÍTÉS
- XI. FEJEZET A FIATALKORÚAKRA VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK
- XII. FEJEZET A KATONÁKRA VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK

KÜLÖNÖS RÉSZ

- XIII. FEJEZET AZ EMBERIÉSSÉG ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XIV. FEJEZET HÁBORÚS BŰNCSELEKMÉNYEK
- XV. FEJEZET AZ ÉLET, A TESTI ÉPSÉG ÉS AZ EGÉSZSÉG ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XVI. FEJEZET AZ EGÉSZSÉGÜGYI BEAVATKOZÁS ÉS KUTATÁS RENDJE ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XVII. FEJEZET AZ EGÉSZSÉGET VESZÉLYEZTETŐ BŰNCSELEKMÉNYEK
- XVIII. FEJEZET AZ EMBERI SZABADSÁG ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XIX. FEJEZET A NEMI ÉLET SZABADSÁGA ÉS A NEMI ERKÖLCS ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XX. FEJEZET A GYERMEKEK ÉRDEKÉT SÉRTŐ ÉS A CSALÁD ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXI. FEJEZET AZ EMBERI MÉLTÓSÁG ÉS EGYES ALAPVETŐ JOGOK ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXII. FEJEZET A KÖZLEKEDÉSI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXIII. FEJEZET A KÖRNYEZET ÉS A TERMÉSZET ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXIV. FEJEZET AZ ÁLLAM ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXV. FEJEZET A MINŐSÍTETT ADAT ÉS A NEMZETI ADATVAGYON ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXVI. FEJEZET AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXVII. FEJEZET A KORRUPCIÓS BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXVIII. FEJEZET A HIVATALI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXIX. FEJEZET A HIVATALOS SZEMÉLY ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXX. FEJEZET A KÖZBIZTONSÁG ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXXI. FEJEZET A NEMZETKÖZI KÖTELEZETTSÉGEN ALAPULÓ KÖZBIZTONSÁGI CÉLÚ GAZDASÁGI ELŐÍRÁSOK ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXXII. FEJEZET A KÖZNYUGALOM ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXXIII. FEJEZET A KÖZBIZALOM ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXXIV. FEJEZET A KÖZIGAZGATÁS RENDJE ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXXV. FEJEZET A VAGYON ELLENI ERŐSZAKOS BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXXVI. FEJEZET A VAGYON ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXXVII. FEJEZET A SZELLEMI TULAJDONJOG ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXXVIII. FEJEZET A PÉNZ- ÉS BÉLYEGFORGALOM BIZTONSÁGA ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XXXIX. FEJEZET A KÖLTSÉGVETÉST KÁROSÍTÓ BŰNCSELEKMÉNYEK
- XL. FEJEZET PÉNZMOSÁS
- XLI. FEJEZET A GAZDÁLKODÁS RENDJÉT SÉRTŐ BŰNCSELEKMÉNYEK
- XLII. FEJEZET A FOGYASZTÓK ÉRDEKEIT ÉS A GAZDASÁGI VERSENY TISZTASÁGÁT SÉRTŐ BŰNCSELEKMÉNYEK
- XLIII. FEJEZET TILTOTT ADATSZERZÉS ÉS AZ INFORMÁCIÓS RENDSZER ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XLIV. FEJEZET A HONVÉDELMI KÖTELEZETTSÉG ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK
- XLV. FEJEZET A KATONAI BŰNCSELEKMÉNYEK
- ZÁRÓ RÉSZ- értelmező rendelkezések

A büntetőjogi norma szerkezete

1. Hipotézis: egy feltevés, ami tulajdonképpen feltételezi a bűncselekmény megvalósulását. Ez a feltevés azonban beleolvad a diszpozícióba.

2. Diszpozíció: rendelkezés, a jogalkotó egyes életbeli helyzetekből vont absztrakciók útján megfogalmazza az egyes bűncselekményeket megvalósító emberi magatartásokat. Vagyis azt, hogy a norma címzettje az adott élethelyzetben mit tegyen, ne tegyen, vagy tűrjön el.

Diszpozíciók fajtái – megfogalmazásuk alapján:

- **egyszerű** diszpozíció: a jogalkotó közérthető, hétköznapi nyelvezetben fogalmazta meg a törvényi tényállást-jogi értelmezést nem igényel. pl.160.§.(1). bek. Aki mást megöl...(Emberölés)
- **leíró** diszpozíció: a jogalkotó az adott bűncselekménynek minősülő emberi magatartás lényeges ismérveivel részletesen leírja a büntetendő magatartást ,jogi értelmezést igényelnek az egyes tényállási elemek pl.:370.§.(1). bek. (Lopás) Aki idegen dolgot mástól azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa.
- **hivatkozó** vagy **utaló** diszpozíció: a tömörség és az ismétlődés elkerülése végett a jogalkotó az egyszer már megfogalmazott normára hivatkozik annak újbóli leírása helyett. pl.271.§.visszautal a 268.§-ra
- **keret** diszpozíció: a büntetőjog csak egy keretet ad, amit tartalommal az adott életviszonyt szabályozó jogszabály tölt ki. pl. közlekedési bűncselekmények egy része, 234.§.(1).bek. Közúti veszélyeztetés, ide vonatkozó más jogszabály pl.: a KRESZ

A diszpozíciókat a fentiekén túl megkülönböztetjük még büntetési tétellel való fenyegetettségük, azaz egymáshoz való viszonyuk alapján: **alapeset,**

minősített eset

privilegizált (kedvezményezett) eset szerint is.

- alapeset: a legáltalánosabban előforduló magatartást jelöli.

- minősített eset: Az alapesethez képest olyan körülmény merül fel, amely növeli az adott bűncselekmény társadalomra veszélyességét, így a kiszabandó büntetés súlyosabb, mint az alapesetnél.

- privilegizált eset: az alapesethez képest olyan körülmény merül fel, amely csökkenti az adott bűncselekmény társadalomra veszélyességét, így a kiszabandó büntetés enyhébb, mint az alapesetnél.

3. Szankció: joghátrány, a magatartáshoz fűzött és törvényben meghatározott hátrányos jogkövetkezmény, ami a diszpozíció teljesüléséhez kapcsolódik.

A különös büntetőjogi norma jellegzetessége, hogy a hipotézis és a diszpozíció összeolvad.

A BÜNTETŐJOGI NORMA FELÉPÍTÉSE		
Hipotézis	Diszpozíció	Szankció
- feltevés	- rendelkezés (egyszerű, leíró, hivatkozó, keret) - alapeset, minősített ill. privilegizált eset	- joghátrány

A BTK. HATÁLYAI

A hatály azt határozza meg, hogy a büntetőjogi norma mikor, hol és kivel szemben alkalmazható. E tekintetben beszélhetünk időbeli, területi és személyi hatályról.

Időbeli hatály

2. § (1) A bűncselekményt – a (2)–(3) bekezdésben foglalt kivételekkel – az elkövetése idején hatályban lévő büntető törvény szerint kell elbírálni.

(2) Ha a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő új büntető törvény szerint a cselekmény már nem bűncselekmény, vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új büntető törvényt kell alkalmazni.

(3) Az új büntető törvényt visszaható hatállyal kell alkalmazni a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai alapján büntetendő cselekmény elbírálásakor, ha az az elkövetés idején a magyar büntető törvény szerint nem volt büntetendő.

Fő szabály szerint a bűncselekményt az **elkövetéskor hatályos** büntető törvény szerint kell elbírálni. Ez a szabály a jogszabályok visszaható hatályának általános tilalma miatt érvényesül. Vagyis, ha az elkövetéskor az adott emberi magatartás nem volt bűncselekményként meghatározva, akkor később, - egy olyan törvénymódosítás esetén, ami az adott magatartást bűncselekménnyé nyilvánítja – az új törvény alapján nem lehet senkit felelősségre vonni, hiszen amikor kifejtette a magatartást akkor az még nem volt bűncselekmény.

Az új törvény **visszaható hatálya csak akkor érvényesül**, ha folyamatban lévő ügyről van szó, két feltétellel. - cselekmény már **nem bűncselekmény** vagy - **enyhébben bírálendő el**. Enyhébb az elbírálás akkor, ha a kiszabható büntetés fajtája és mértéke valamint a büntetőjogi felelősség elbírálásának szabályai enyhébbek a korábbinál.

Területi és személyi hatály

3. § (1) A magyar büntető törvényt kell alkalmazni

a) a belföldön elkövetett bűncselekményre,

b) a Magyarország területén kívül tartózkodó magyar felségjelű úszólétesítményen vagy magyar felségjelű légi járművön elkövetett bűncselekményre,

c) a magyar állampolgár által külföldön elkövetett olyan cselekményre, amely a magyar törvény szerint bűncselekmény.

(2) A magyar büntető törvényt kell alkalmazni

a) a nem magyar állampolgár által külföldön elkövetett cselekményre is, ha az

aa) a magyar törvény szerint bűncselekmény, és az elkövetés helyének törvénye szerint is büntetendő,

ab) állam elleni bűncselekmény, – a szövetséges fegyveres erő ellen elkövetett kémkedést kivéve – tekintet nélkül arra, hogy az az elkövetés helyének törvénye szerint büntetendő-e,

ac) a XIII. vagy a XIV. Fejezetben meghatározott bűncselekmény, vagy egyéb olyan bűncselekmény, amelynek üldözését törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés írja elő,

b) a magyar állampolgár, a magyar jog alapján létrejött jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező egyéb jogalany sérelmére nem magyar állampolgár által külföldön elkövetett olyan cselekményre is, amely a magyar törvény szerint büntetendő.

(3) A (2) bekezdésben meghatározott esetekben a büntetőeljárás megindítását a legfőbb ügyész rendeli el.

HATÁLYOK		
Időbeli	Területi	Személyi
- mikor elkövetett bűncselekményekre alkalmazandó a BTK	- hol elkövetett bűncselekményekre alkalmazandó a BTK	- kire alkalmazandó a BTK

A bűncselekmény fogalma

4. § (1) Bűncselekmény az a szándékosan vagy – ha e törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli – gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre e törvény büntetés kiszabását rendeli.

(2) Társadalomra veszélyes cselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amely mások személyét vagy jogait, illetve Magyarország Alaptörvény szerinti társadalmi, gazdasági, állami rendjét sérti vagy veszélyezteti.

Bűncselekmény csak emberi magatartás lehet. A magatartás a külvilágban megjelenhet akár tevésben- vagy nem tevésben (mulasztásban) is. Ezt a magatartást szándékosan vagy gondatlanul kell megvalósítani. A különös részi tényállásoknál a jogalkotó a gondatlan elkövetést mindig külön megnevezi. A magatartásnak veszélyesnek kell lennie a társadalomra, valamint a magatartásra a törvény büntetés kiszabását rendeli. A fenti fogalmi elemek hiánya esetén nem beszélhetünk bűncselekmény megvalósulásáról. Mind a bűncselekményt, mind pedig a jogkövetkezményeket csak törvény határozhatja meg:

(nullum crimen sine lege)- nincs bűncselekmény törvény nélkül,
(nulla poena sine lege) - nincs büntetés törvény nélkül.

Bűncselekmény fogalmi elemei:

- társadalomra veszélyesség Btk.4.§ (2)
- emberi cselekmény
- büntetendőség : csak olyan magatartás tekinthető bűncselekménynek ,amit a törvény büntetendő cselekményként megfogalmaz és amire büntetés kiszabását rendeli.
- bűnösség: az elkövető cselekménye és a tudata között fennálló pillanatnyi pszichés viszony.(szándékosság, gondatlanság)

Konjunktív elemek, bármelyik hiánya esetén nem jön létre bűncselekmény.

A bűncselekmények súly szerinti felosztása:

5. § A bűncselekmény büntett vagy vétség. Büntett az a szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre e törvény kétévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli, minden más bűncselekmény vétség.

A Btk. a bűncselekményeket - súlyuk szerint- két csoportra osztja, nevezetesen a büntettre és a vétségre. A felosztás alapját a bűnösség alakzata (szándékosság illetve gondatlanság) valamint a Különös Részben az adott bűncselekményre megjelölt büntetési tétel képezi.

A büntett és a vétség **elhatárolásának részben anyagi, részben eljárás jogi szempontból van jelentősége.**

Büntett minden olyan szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre a törvény kétévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli el.

Vétségnek tekintendő minden gondatlan bűncselekmény, valamint azok a szándékosan elkövetett bűncselekmények, amelyekre a törvény legfeljebb kétévi szabadságvesztés büntetés kiszabását rendeli el, vagy amelynek az elkövetését a törvény szabadságvesztésnél enyhébb büntetéssel fenyegeti.

A SZÁNDÉKOS BŰNCSELEKMÉNY MEGVALÓSULÁSI SZAKASZAI

A szándékos bűncselekmény megvalósulásának négy szakaszát (stádiumát) különböztetjük meg.

I. A szándék kialakulása

II. Az előkészület

III. A kísérlet

IV. A befejezett bűncselekmény

I. A szándék kialakulása

Ez pusztán gondolati folyamat, csak az ember pszichéjében van jelen, külvilágbeli tettekben nem jelenik meg. Ezért semmiféle **büntetőjogi következménye nincs**. (Rágondol az elkövető, hogy a jövőben milyen bűncselekményt kíván elkövetni, de semmit nem tesz ezzel összefüggésben).

II. Az előkészület

11. § (1) Ha e törvény külön elrendeli, előkészület miatt büntetendő, aki a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja, az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik, vagy a közös elkövetésben megállapodik.

(2) Nem büntethető előkészület miatt,

a) akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény elkövetésének megkezdése,

b) aki az elkövetés elhárítása céljából korábbi felhívását, ajánlkozását, vállalkozását visszavonja, vagy arra törekszik, hogy a többi közreműködő az elkövetéstől elálljon, feltéve, hogy a bűncselekmény elkövetésének megkezdése bármely okból elmarad, vagy

c) aki az előkészületet a hatóságnál a bűncselekmény elkövetésének megkezdése előtt feljelenti.

(3)³ Ha a (2) bekezdésben meghatározott esetben az előkészület már önmagában is megvalósít más bűncselekményt, az elkövető e bűncselekmény miatt büntethető.

Az előkészület a szándékos bűncselekményhez kapcsolódó emberi tevékenység, amely már megjelenik a külvilágban is. Megfigyelhető már az érintett jogi tárgy veszélyeztetése is, de a bűncselekmény ebben a stádiumában a veszély még igen távoli. **Az előkészület csak a törvény kifejezett rendelkezése esetén büntetendő éppen a veszély távolisága miatt. A jogalkotó csak egyes – kiemelten társadalomra veszélyes - bűncselekmények tekintetében rendeli büntetni az előkészületet.**

Az előkészületi magatartás **megnyilvánulhat tettekben vagy gondolatközlésben.**

Tettekben nyilvánul meg ha, a bűncselekmény elkövetéséhez szükséges vagy azt könnyítő feltételeket biztosítja az elkövető.

Gondolatközlésben nyilvánul meg az előkészület, ha az elkövető az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik, vagy a közös elkövetésben megállapodik.

A jogalkotó büntethetőséget megszüntető okokat is meghatározott az előkészületi magatartásokra vonatkozólag.

- **Önkéntes elállás** esetén az elkövető önszántából hagyja fel a bűncselekmény magvalósítását, ami a bűncselekmény végleges feladását jelenti, és aminek következtében elmarad a bűncselekmény elkövetésének megkezdése.
- **Felhívás, ajánlkozás vállalkozás visszavonása**, vagy arra törekvés, hogy a többi közreműködő az elkövetéstől elálljon: csak akkor van jelentősége, ha ez a bűncselekmény elhárítása céljából történik, és itt is el kell maradni a bűncselekmény megkezdésének.
- Az előkészület **feljelentésének a hatóságnál, még a bűncselekmény elkövetése előtt kell megtörténnie.**

Az önkéntes visszalépés csak azon bűncselekmény tekintetében zárja ki a büntethetőséget, aminek az előkészületétől lépett vissza.

Amennyiben az előkészületi magatartás már önmagában is valamilyen bűncselekményt valósított meg, akkor e tekintetben a büntetőjogi felelősség továbbra is fennáll. Ezt nevezzük, az **un. maradék bűncselekményekért való felelősség elvének.**

III. A kísérlet

10. § (1) Kísérlet miatt büntetendő, aki a szándékos bűncselekmény elkövetését megkezdi, de nem fejezi be.

(2) A kísérletre a **befejezett bűncselekmény büntetési tételét kell alkalmazni.**

(3) A **büntetést korlátlanul enyhíteni vagy mellőzni is lehet, ha a kísérletet alkalmatlan tárgyon, alkalmatlan eszközzel vagy alkalmatlan módon követik el.**

(4) Nem büntethető kísérlet miatt,

a) akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény befejezése, vagy

b) aki az eredmény bekövetkezését önként elhárítja.

(5) Ha a (4) bekezdésben meghatározott esetben a kísérlet már önmagában is megvalósít más bűncselekményt, az elkövető e bűncselekmény miatt büntethető.

Kísérlet során a szándékos bűncselekmény elkövetési magatartásának kifejtése kezdődik meg. A **tényállás csak részben valósul meg, nem kerül kifejtésre az elkövetési magatartás valamennyi eleme.** Eredmény bűncselekményeknél a kísérleti szakasz az eredmény bekövetkezéséig, immateriális bűncselekményeknél, pedig az elkövetési magatartás teljes kifejtéséig tart.

Nincs kísérlete: a gondatlan bűncselekményeknek, - egyes vegyes bűnösségű bűncselekményeknek, - a sui generis bűncselekményeknek, - a tiszta mulasztásos bűncselekményeknek, - szándékon túli eredményű bűncselekményeknek, szóban megvalósuló immateriális bűncselekményeknek, tiszta mulasztásos bűncselekményeknek.

A kísérlet fajtái:

a) Alkalmatlan kísérlet

Az alkalmatlanság vonatkozhat **tárgyra, eszközre** vagy az elkövetés **módjára**.

Alkalmatlan a tárgy akkor, ha az nem alkalmas a szándékolt eredmény létrehozására.

Alkalmatlan az eszköz, ha az adott körülmények között nem alkalmas az elkövető által kívánt eredmény létrehozására.

Az eszköz abszolút alkalmatlanságáról akkor beszélünk, ha az adott eszköz semmilyen körülmények között nem alkalmas az eredmény létrehozására. Az eszköz relatív alkalmatlan, ha adott körülmények között nem alkalmas a kívánt eredmény létrehozására.

Alkalmatlan az elkövetési mód, ha egyébként a tárgy és az eszköz alkalmas lenne az eredmény megvalósítására, de az elkövetési magatartás kifejtésének módja nem vezethet az eredményhez.

b) Nem teljes kísérlet

Nem teljes a kísérlet akkor, ha az elkövető a maga részéről nem tett meg mindent a bűncselekmény befejezése érdekében, **az elkövetési magatartást csak részben fejtette ki**.

c) Teljes kísérlet

Teljes a kísérlet, ha az elkövető a maga részéről mindent megtett, **az elkövetési magatartást kifejtette, de az valamilyen rajta kívül álló ok miatt nem következett be**.

A nem teljes kísérlethez az önkéntes elállás, a teljes kísérlethez, pedig az önkéntes eredmény-elhárítás kapcsolódhat.

Amennyiben a kísérleti magatartás már önmagában is megvalósított valamilyen bűncselekményt, akkor e tekintetben a büntetőjogi felelőssége továbbra is fennáll. Tehát itt is él a **maradék bűncselekményért való felelősség elve**.

IV. A befejezett bűncselekmény

A bűncselekmény befejezetté válik, ha az elkövető a törvényi tényállásban foglaltakat teljes mértékben megvalósította, a törvényi tényállás objektív és szubjektív elemei megvalósulnak.

Az állapotcselekmények esetén a jogellenes állapot létrejöttével, materiális bűncselekmények esetén az eredmény bekövetkezésével, alaki bűncselekmények esetén a teljes elkövetési magatartás kifejtésével, válik befejezetté a bűncselekmény.

A SZÁNDÉKOS BŰNCSELEKMÉNY MEGVALÓSULÁSI SZAKASZAI			
1. Szándék kialakulása - kívülágban nem jelenik meg	2. Az előkészület - kívülágban megjelenik - a jogi tárgy veszélyeztetése még távoli	3.A kísérlet - a szándékos bűncselekmény megkezdése	4.A befejezett bűncselekmény - a bűncselekmény törvényi tényállásának valamennyi eleme megvalósul

Tényállástan

A tényállások fajtái:

Történeti tényállás: a történeti tényállás nem más, mint egy emberi magatartás büntetőjogilag releváns ismérveinek összessége.

Különös törvényi tényállás: a jogalkotó az egyes életbeli helyzetekből vont absztrakciók útján meghatározza az adott bűncselekmény törvényi tényállását. Ezeket a Btk. Különös részében találjuk meg.

Általános törvényi tényállás: a jogtudomány művelői a Btk. Általános részének rendelkezései valamint a Btk. Különös részében megtalálható bűncselekmények egyes törvényi tényállásai alapján, elméleti úton dolgozta ki az általános törvényi tényállást.

Az általános törvényi tényállás **szükséges elemi (jogi tárgy, elkövetési magatartás, az általános alany, valamint a bűnösség) valamennyi bűncselekmény** esetén megtalálhatók.

A **nem szükséges elemek (elkövetési tárgy, eredmény, okozati összefüggés, az elkövetés szituációjához tartozó elemek- elkövetés helye, ideje, módja, eszköze-- speciális alany, motívum, célzat)** csak a bűncselekmények egy részénél jelennek meg.

Az általános törvényi tényállás elemei

ÁLTALÁNOS TÖRVÉNYI TÉNYÁLLÁS				
	Tárgy	Tárgyi oldal	Alany	Alanyi oldal
Szükséges elemek	Jogi tárgy - általános, különös, közvetlen	Elkövetési magatartás - tevés, mulasztás, vegyes	Általános alannyá válás feltételei: - az elkövetéskor betöltött 14. életév, vagy 12. életév- egyes bűncselekmények esetén. - természetes személy - beszámítási képesség	Bűnösség - szándékosság - gondatlanság
Nem szükséges elemek	Elkövetési tárgy - dolog vagy személy (személy esetében passzív alany)	Eredmény, Okozati összefüggés, Szituációs ismérvek: hely, idő, mód, eszköz.	Speciális alany pl.: hivatalos személy, katona.	- motívum - célzat

Jogi tárgy: az a veszélyeztetett társadalmi érték vagy érdek, amit a bűncselekmény sért, vagy veszélyeztet.

- **általános** jogi tárgy: a jogilag védett társadalmi viszonyok összessége, maga a jogrend.
- **különös** jogi tárgy: meghatározott szempontok szerint csoportosított társadalmi értékek, érdekek.
- **közvetlen** jogi tárgy: az a szűkebb érték vagy érdek, amelyet az adott bűncselekmény közvetlenül sért, vagy veszélyeztet.

Elkövetési tárgy: az a dolog vagy személy, akire, vagy amire a bűncselekmény irányul. Ha valakinek konkrét testi mivoltát érintően valósul meg a bűncselekmény, akkor passzív alanyról beszélünk. Nem minden bűncselekmény esetében találunk elkövetési tárgyat.

Elkövetési magatartás: az emberi magatartás, amely tevékenységben vagy mulasztásban nyilvánul meg, amely jogellenes, társadalomra veszélyes, és amelyet a törvény büntetni rendel.

Az elkövetési magatartás megvalósulhat tevés, mulasztással, vagy vegyesen.

Tevés aktív, míg a mulasztás passzív magatartást jelöl. Vegyes alakzatú tényállások akár tevés, akár mulasztással is kimeríthetőek, a jogalkotó nem minden esetben jelöli meg konkrétan a tevést vagy mulasztást. Ismertek még az ún. nyitott törvényi tényállások, amelyekben az eredmény meg van jelölve, az elkövetési magatartás viszont nincs.

Szituációs ismérvek: A bűncselekmény elkövetésével kapcsolatos – tényállásban megfogalmazott – körülmények. (elkövetési idő, hely, mód, eszköz, pl. hivatalos eljárás során, hatóság előtt, fegyveresen, stb.)

Eredmény: a külvilágban bekövetkezett olyan elváltozás, amelyet a törvényi tényállás leír.

Azon bűncselekményeket, amelyeknek a törvényi tényállása meghatároz valamilyen eredményt, **materiális** bűncselekményeknek nevezzük. Az eredmény lehet sértő vagy veszélyeztető típusú. A sértő eredmény biológiai vagy vagyoni sérelmet jelölhet. A veszélyeztető eredmény távoli vagy közvetlen veszélyként jelenhet meg.

Azonban nem minden bűncselekménynek van eredménye, ezek az un. **immateriális** bűncselekmények.

Fontos, hogy az eredménynek az elkövetési magatartással okozati összefüggésben kell bekövetkeznie. Az okozati összefüggések vizsgálata során elsőnek a feltételek egyenértékűségének a tanát dolgozták ki. Ezen elmélet szerint minden okozatnak oka van, ezek az okok egymással egyenértékűek, és ezek között kell megtalálni a büntetőjogi szempontok szerint releváns okokat. Később jelentek meg az un. ok kiválasztó elméletek. Ezek szerint azt az okot kell megtalálni, amely döntő minőségben határozta meg az eredmény bekövetkezését.

Az elkövetési magatartáshoz bizonyos **szituációs elemek kapcsolódhatnak: az elkövetés módja, elkövetés helye, elkövetés ideje, elkövetés eszköze. Ezek a bűncselekmények egy részénél nem bírnak jelentőséggel**, de más részüknél, akár mint alapeseti szükséges elem, akár mint minősítő körülmény jelennek meg.

Okozati összefüggés: Kapcsolat az elkövetési magatartás és az eredmény között. Azaz, az eredmény az elkövetési magatartás tanúsítása miatt következik be.

Alany: nem más, mint a bűncselekmény elkövetője, akit a tényállásszerű magatartásért büntetőjogi felelősség terhel. Magában foglalja a tetteseket és a részeseket.

Bűncselekmény alanya csak az lehet aki: - a cselekmény elkövetésekor a 14. életévét, egyes bűncselekmények esetében 12. életévét betöltötte. (lásd. Btk.16.§.)

- beszámítási képességgel rendelkezik
- természetes személy

Aki **beszámítási képességgel** rendelkezik annak sem a **felismerési képessége** (felismeri a cselekmény társadalomra veszélyességét) sem az **akarati képessége** (felismerésének megfelelő akaratot tud kifejtetni) nem hiányzik.

Természetes személy: élő ember.

Az általános alanyt a különös részi tényállás az „aki” elnevezéssel jelöli.

Számos bűncselekmény van, amely tekintetében a jogalkotó az alanytól valamilyen többletismérvet – specialitást- vár el. Ezeknél nevezi meg a jogalkotó az un. **speciális alanyt**. Az alany specialitása eredhet életkorából, hivatásából stb.

Bűnösség

A bűnösség nem más, mint egy pszichikai viszony, ami **az elkövető cselekménye és az elkövető tudata között áll fenn.**

A szándékosság

7. § Szándékosan követi el a bűncselekményt, aki cselekményének következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik

Egyenes szándékkal követi el a cselekményt, aki magatartásának következményeit kívánja.

Eshetőlegesen szándékkal követi el a bűncselekményt, aki nem kívánja magatartásának következményeit, de azokba belenyugszik.

A gondatlanság

8. § Gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre látja cselekményének lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, vagy cselekménye lehetséges következményeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.

Tudatos gondatlanság: az elkövető előre látja magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában.

Hanyag gondatlanság: az elkövető azért nem látja előre magatartásának lehetséges következményeit, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.

BŰNÖSSÉG			
SZÁNDÉKOSSÁG		GONDATLANSÁG	
Egyenes szándék - magatartásának következményeit kívánja.	Eshetőlegesen szándék - magatartásának következményeit nem kívánja, de belenyugszik azokba.	Tudatos gondatlanság - előre látja magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában.	Hanyag gondatlanság - magatartásának lehetséges következményeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.

Motívum és a célzat:

Célzat: aminek az elérésére az elkövető törekszik.

Motívum: egy pszichés hajtóerő, belső késztetés, ami irányítja az elkövetőt. A motívum és a célzat megjelenhet akár tényállási elemként, akár minősítő körülményként.

A BŰNTETHETŐSÉGET KIZÁRÓ VAGY KORLÁTOZÓ OKOK

15. § Az elkövető büntethetőségét, illetve a cselekmény büntetendőségét kizárja vagy korlátozza:

- a) a gyermekkor,
- b) a kóros elmeállapot,
- c) a kényszer és a fenyegetés,
- d) a tévedés,
- e) a jogos védelem,
- f) a végszükség,
- g) a jogszabály engedélye,
- h) a törvényben meghatározott egyéb ok.

A büntethetőségi akadályoknak alapvetően két kategóriája különböztethető meg.

A büntethetőséget **kizáró okok** valamelyikének fennállása esetén az elkövető cselekménye csupán formailag valósítja meg valamely bűncselekmény törvényi tényállását, azonban **hiányzik a büntetőjogi felelősségre vonás valamely pozitív eleme, ezért a büntetőjogi felelősség nem állapítható meg.** Büntethetőséget kizáró okok fennállása esetén **az elkövető nem vonható felelősségre,** mert a cselekmény csak formailag valósítja meg a törvényi tényállást. A büntethetőséget kizáró okok **már az elkövetéskor fennállnak.**

A büntethetőséget **megszüntető ok** fennállása esetén a bűncselekmény megvalósul, de egy **későbbi esemény vagy körülmény miatt az állam nem érvényesíti büntető igényét.**

A törvény a **büntethetőség akadályainak rendszerében** megkülönbözteti:

- a cselekmény büntetendőségét és az elkövető büntethetőségét kizáró vagy korlátozó okokat,
- a büntethetőséget megszüntető okokat és
- a büntetőjogi felelősségre vonás egyéb akadályait, amelyek a büntethetőséget és a büntető eljárást egyaránt akadályozó okok.

A cselekmény büntetendőségét és az elkövető büntethetőségét kizáró vagy korlátozó okok az elkövetéskor fennálló körülményekre tekintettel zárják ki, vagy korlátozzák a büntetőjogi felelősséget.

Ezekben az esetekben a bűncselekmény fogalmának valamelyik eleme (tényállásszerűség, társadalomra veszélyesség, vagy bűnösség) hiányzik.

Az elkövető büntethetőségét és a cselekmény büntetendőségét kizáró vagy korlátozó okok olyan körülmények,

a./ amelyek miatt a cselekmény már az elkövetéskor sem büntetendő, azaz társadalomra veszélyessége kizárt. A cselekmény büntetendőségének hiánya automatikusan kihat minden elkövetőre, ezért ezek az okok a büntetőjogi felelősség objektív akadályai, melyek a büntetendőséget egészében kizárják, a büntetendőséget csupán korlátozó szabályt nem fognak tartalmazni.

E csoportba sorolandó a **jogos védelem,** a **végszükség,** valamint a **jogszabály engedélye.**

b/ amelyek miatt a büntetendő cselekmény elkövetője már az elkövetésekor sem büntethető. Ez esetben szubjektív természetű kizáró okok zárják ki vagy korlátozzák az elkövető bűnösségét. Szemben az objektív okokkal, a szubjektív ok fennállását elkövetőnként, egyedileg kell vizsgálni.

Ide sorolhatóak, a **gyermekkor,** a **kóros elmeállapot,** a **kényszer,** és a **fenyegetés,** valamint a **tévedés.**

A Btk. felsorolásában nem szerepelnek olyan akadályok, mint pl. a sértett beleegyezése, megengedett kockázat vállalás, házi fegyelmi jog gyakorlása, orvosi kötelesség teljesítése, sértett beleegyezése stb. (**Btk.-ban nem nevesített kizáró okok**).

Ezeket a törvényben nem szereplő kizáró okokat a **bírói gyakorlat alakítja.**

A gyermekkor

16. § Nem büntethető, aki a büntetendő cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be, kivéve az emberölés [160. § (1)–(2) bekezdés], az erős felindulásban elkövetett emberölés (161. §), a testi sértés [164. § (8) bekezdés], a rablás [365. § (1)–(4) bekezdés] és a kifosztás [366. § (2)–(3) bekezdés] elkövetőjét, ha a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, és az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.

Az életkornak meghatározó jelentősége van a büntetőjogi felelősségre vonás szempontjából. A büntetőjogi felelősséget, a bűncselekmény **alanyává válást kizárja a gyermekkor**. A törvény a büntethetőség alsó életkori határát **főszabály** szerint az elkövető **tizennegyedik életévében határozza meg**.

A taxatívan **felsorolt bűncselekmények** elkövetése esetén leszállítja a **büntethetőségi korhatárt 12 évre**, a megfelelő belátási képesség meglétének esetére. Ennek megítélése igazságügyi elmeorvos – szakértői szakkérdés. A 14. életévét be nem töltött elkövetővel szemben legsúlyosabb szankcióként 1-4 évig terjedő tartamú javítóintézeti nevelést határoz meg a törvény, megkülönböztetve ez által is, a fiatalok körén belül e fiatalabb korosztályt.

A kóros elmeállapot

17. § (1) Nem büntethető, aki a büntetendő cselekményt az elmeműködés olyan kóros állapotában követi el, amely képtelenné teszi cselekménye következményeinek a felismerésére, vagy arra, hogy e felismerésnek megfelelően cselekedjen.

(2) A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha az elmeműködés kóros állapota az elkövetőt korlátozza a bűncselekmény következményeinek a felismerésében, vagy abban, hogy e felismerésnek megfelelően cselekedjen.

18. § A 17. § nem alkalmazható arra, aki a bűncselekményt önhibájából eredő ittas vagy bódult állapotban követi el.

A kóros elmeállapot megállapításának kérdése orvos szakértői feladat. A szakértőnek kell választ adni arra, hogy az elkövetéskor fennállott-e az elmeműködés kóros állapota, és ha igen, az milyen fokban érintette az elkövető felismerési és akarati képességét.

A jogalkotó kizárja a kóros elmeállapotra vonatkozó büntethetőséget kizáró okok alkalmazását olyan személy esetében, aki önhibából eredő ittas vagy bódult állapotban követi el a cselekményt. Vagyis olyan személy esetében, aki úgy fogyaszt tudatmódosító hatású anyagot, hogy annak hatásaival tisztában van, nem beszélhetünk ezen büntethetőséget kizáró okokról.

A kényszer és a fenyegetés

19. § (1) Nem büntethető, aki a büntetendő cselekményt olyan kényszer vagy fenyegetés hatása alatt követi el, amely miatt képtelen az akaratának megfelelő magatartásra.

(2) A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha a kényszer vagy a fenyegetés a bűncselekmény elkövetőjét korlátozza az akaratának megfelelő magatartásban.

Kényszer vagy fenyegetés esetén az elkövető (aki a kényszer vagy fenyegetés hatása alatt áll) felismeri a cselekménye társadalomra veszélyességét, de nem tud rajta kívülálló ok miatt felismerésének megfelelő akaratot képezni.

Kényszer: az ember testére gyakorolt fizikai ráhatás.

Fenyegetés: olyan súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen.(459.§. 7.)

A tévedés

20. § (1) Nem büntethető az elkövető olyan tény miatt, amelyről az elkövetéskor nem tudott.

(2) Nem büntethető, aki a büntetendő cselekményt abban a téves feltevésben követi el, hogy az a társadalomra nem veszélyes, és erre a feltevésre alapos oka van.

(3) Nem zárja ki a büntethetőséget a tévedés, ha azt gondatlanság okozza, és e törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli.

Tévedésről akkor beszélünk, ha az elkövető tudattartama nem felel meg a valóságnak, de ő a saját képzetét valóságosnak tartja.

Ténybeli tévedésről van szó abban az esetben, ha a konkrét bűncselekmény Különös részi tényállásának valamely tárgyi oldali ismérvét a tényállásszerű cselekményt megvalósító személy tudata az elkövetéskor nem fogja át.

Ténybeli tévedés esetén az elkövető az **elvárható gondosság ellenére sem tudott valamilyen tényről.**

A Társadalomra veszélyességben való tévedés három módon valósulhat meg:

1. az elkövető tévesen feltételezi a társadalomra veszélyességet kizáró ok fennállását.
2. a keretdiszpozíciót kitöltő jogszabály tartalmát illetően téved.
3. téves hatósági tájékoztatást kap.

Az előljáró parancsa

130. § (1) Nem büntethető a katona a parancsra végrehajtott cselekményért, kivéve, ha tudta, hogy a parancs végrehajtásával bűncselekményt követ el.

(2) A parancsra elkövetett bűncselekményért a parancsot adó is tettesként felel, ha a katona tudta, hogy a parancs végrehajtásával bűncselekményt követ el, egyébként a parancsot adó közvetett tettesként felel.

Az előljáró jogosult arra, hogy az alárendeltek tevékenységét parancs kiadásával is irányítsa. A **parancs lényegében meghatározott tevékenység vagy feladat végrehajtására vonatkozó egyedi utasítás**, amely konkrét személynek vagy személyek meghatározott körének adható ki. A **parancsot adó ugyanakkor felelősséggel tartozik a parancsáért.**

A jogos védelem

21. § Nem büntetendő annak a cselekménye, aki a saját, illetve a mások személye vagy javai elleni jogtalan támadás megelőzése céljából telepített, az élet kioltására nem alkalmas védelmi eszközzel a jogtalan támadónak sérelmet okoz, feltéve, hogy a védekező mindent megtett, ami az adott helyzetben elvárható annak érdekében, hogy az általa telepített védelmi eszköz ne okozzon sérelmet.

22. § (1) Nem büntetendő az a cselekmény, amely a saját, illetve más vagy mások személye, javai vagy a közérdek ellen intézett, illetve ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.

(2) A jogtalan támadást úgy kell tekinteni, mintha az a védekező életének kioltására is irányult volna, ha

a) azt személy ellen

aa) éjjel,

ab) fegyveresen,

ac) felfegyverkezve vagy

ad) csoportosan

követik el,

b) az a lakásba

ba) éjjel,

bb) fegyveresen,

bc) felfegyverkezve vagy

bd) csoportosan

történő jogtalan behatolás, vagy

c) az a lakáshoz tartozó bekerített helyre fegyveresen történő jogtalan behatolás.

(3) Nem büntethető, aki az elhárítás szükséges mértékét ijedtségből vagy menthető felindulásból lépi túl.

(4) A megtámadott nem köteles kitérni a jogtalan támadás elől.

Jogos védelem intézménye esetén a **jogtalan támadással szemben jogos védekezés áll**. A támadás rendszerint erőszakos magatartás, többnyire **személy ellen irányul, de javak ellen is irányulhat**.

A támadás további jellemzője, hogy a bűncselekmény avagy – bűncselekményi alakzattal rendelkező – szabálysértés törvényi tényállását meríti ki. A megtámadott személy akkor jár el jogosan, ha cselekménye, amely szintén kimeríti formailag egy bűncselekmény törvényi tényállását – a támadás elhárításához **szükséges**.

A jogellenes cselekmény következményeit a támadónak, azaz a jogellenes magatartást kifejtőnek kell viselnie. Ez azt jelenti, hogy amennyiben a támadót valamilyen sérelem éri, annak következményeiért a védekező nem tehető felelőssé.

A megtámadott védekező cselekménye formailag megvalósítja a Btk. Különös részének valamelyik tényállását.

Aki jogos védelmi helyzetben cselekszik, formailag jogellenes cselekményt hajt végre, de ez a cselekmény nem veszélyes a társadalomra.

Jogos védelmi helyzetben a támadás már megkezdődött, vagy annak bekövetkezése nagyon közeli, vagyis **térben és időben a támadás azonnali megindulásától lehet tartani**.

Fontos, hogy a **támadásnak jogtalan**nak, valamint az **elhárító cselekménynek szükségesnek** kell lennie. Akkor beszélhetünk szükségességről, ha a támadás jellege, ill. egyéb körülmények ezt indokoltá teszik.

A védekezés során az elhárító cselekménynek **arányban** kell állnia a támadó cselekménnyel. Ez alól **egyetlen kivétel van, ha a támadás a védekező élete ellen irányul**.

Az elhárító cselekmény csak a támadás (vagy annak fenyegetése) ideje alatt állhat fenn.

A törvény a súlyos, erőszakos bűncselekmények elleni hatékonyabb fellépés biztosítására a jogos védelmi helyzetet kiszélesíti, és megdönthetetlen törvényi védelmet állít fel arra, miszerint vannak esetek, amikor a jogtalan támadás oly módon történik, hogy a megtámadott joggal feltételezheti,

hogy a támadás az élete ellen irányult, és ilyenkor már a jogtalan támadás körülményei megteremtik a lehetőséget, a védekezés szükséges mértékének a túllépésére.

Az éjjel történő elkövetésnek, általában az este 11 és hajnal 5 óra közötti cselekmények minősíthetők.

A fegyveresen, felfegyverkezve vagy csoportosan való elkövetés meghatározására a törvény 459.§.(1) bekezdés 5., 6., illetve 3.pontja alatti, fogalom meghatározások irányadók.

A jogalkotó kitér a túllépés eseteire is. A jogos védelmi helyzetben cselekvő személy nem minden esetben ismeri fel az elhárítás szükséges mértékét, hiszen az ijedségben vagy menthető felindulásban fejt ki védekező tevékenységét.

A korábbi szabályozás szerint egyes esetekben a megtámadott részéről elvárható volt, hogy a jogtalan támadás elől térjen ki (vagyis ha egyéb körülmények nem zárták ki, általában elvárható volt a kitérés, ha a hozzátartozót felmenője, testvére, házastársa részéről intézett vagy közvetlenül fenyegető támadás éri, vagy ha a támadó súlyosabb fokban kóros elmeállapotú). A megváltozott társadalmi körülmények (különösen a családon belüli erőszak kérdése) már nem teszik indokolttá a megtámadott személy védekezésének ilyen korlátozását.

A megelőző jogos védelmi helyzet jogintézménye, a védekező vagy más személye és javai elleni jogtalan támadás megelőzésére irányul.

Ebben az esetben a jogtalan támadással szemben, az azt elhárító cselekmény áll, valamilyen megelőző jogos védelmi eszköz.

Ilyen eszköz alkalmazásának **három feltétele van:**

- az eszköz nem lehet alkalmas az élet kioltására;
- az eszköz alkalmazása során csak a jogtalan támadó szenvedjen sérülést;
- az eszköz alkalmazója megtett az adott helyzetben minden tőle elvárhatót a sérelem elkerülése érdekében.

Abban az esetben, ha az eszköz alkalmazása során nem a jogtalan támadót éri sérelem, hanem egy véletlen személyt, akkor emiatt a védekezőt terheli a felelősség.

A végszükség

23. § (1) Nem büntetendő annak a cselekménye, aki saját, illetve más személyét vagy javait közvetlen és másként el nem hárítható veszélyből menti, vagy a közérdek védelme érdekében így jár el, feltéve, hogy a cselekmény nem okoz nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett.

(2) Nem büntethető, aki azért okoz nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett, mert ijedségből vagy menthető felindulásból nem ismeri fel a sérelem nagyságát.

(3) Nem állapítható meg végszükség annak javára, akinek a veszély előidézése felróható, vagy akinek a veszély vállalása foglalkozásánál fogva kötelessége.

A végszükség hasonló a jogos védelemhez, **különbség** azonban, hogy még a jogos védelemnél jogtalan támadással szemben védekezik valaki, addig a **végszükségben cselekvő személy véletlenül keletkezett, vagy más személy által teremtett veszélyt hárít el.**

Végszükség esetén a veszélyhelyzet nem közvetlenül személytől eredő támadás elhárítására irányul, hanem egy olyan másként el nem hárítható veszélyt jelöl, aminek előidézése nem róható az elhárító személy terhére.

Általában valamilyen katasztrófa helyzetből történő mentési helyzetet értünk alatta.

Közvetlen a veszély, ha a károsodás lehetőségének bekövetkezése azonnal fenyeget. Másként el nem hárítható a veszély, ha a végszükségben cselekvő magatartásán kívül az elhárításra más lehetőség nincs.

Fontos, hogy nem beszélhetünk végszükségről, ha a veszélyhelyzet előidézése az elkövető terhére róható. Itt is szükséges elem az **arányosság** kérdése.

A túllépésre hasonló szabályok irányadóak, mint a jogos védelem esetén.

Nem hivatkozhat viszont végszükségre az, akinek a veszély vállalása hivatásbeli kötelessége.

A jogszabály engedélye

24. § Nem büntetendő az a cselekmény, amelyet jogszabály megenged, vagy büntetlennek nyilvánít.

A jogszabályon alapuló engedélynek két fajtája van: az absztrakt és a konkrét engedély. Az absztrakt engedély közvetlenül a jogszabályból fakad. A konkrét engedélyt viszont az arra hivatott szerv esetenként adja meg. A jogalkalmazó azt vizsgálja, hogy létezik-e olyan jogszabály, amely az előírást tartalmazza, illetve az engedélyt megadja. Ha ilyen szabály létezik, a cselekmény társadalomra veszélyessége kizárt.

A Btk.-ban nem nevesített kizáró okok:

Megengedett kockázatvállalás: ez valamilyen társadalmilag hasznos cél érdekében történő kockázatvállalást jelenti. A megengedett kockázat vállalás magában hordozza valamilyen sérelem lehetőségét, de a társadalmilag előnyös végeredmény elérését is. Büntetőjogi szempontból azt kell vizsgálni, hogy volt-e reális esély a társadalmilag hasznos cél elérésére illetőleg a hasznos eredmény elérése a kockázatvállalás nélkül kizárt lett volna vagy lényegesen kisebb eredményeket tett volna lehetővé.

Orvosi kötelezettség teljesítése: A törvényben meghatározott esetekben, bizonyos orvosi beavatkozások a beteg beleegyezése nélkül is végrehajthatóak.

Házi fegyelmi jog gyakorlása. Fegyelmi jog csak a szülőt és a pedagógust illeti meg.

A szülő kizárólag a tetteges becsületsértésig élhet ezen jogával, és csak akkor ha ezt társadalmilag elfogadott nevelési célból teszi. A kényszerítésnek és a személyi szabadságtól való megfosztásnak is fegyelmezési célra kell irányulnia. Ezek a fegyelmező magatartások nem lehetnek rendszeresek, megalázó jellegűek és nem veszélyeztethetik a kiskorú egészséges fejlődését.

Pedagógus még tetteges becsületsértést sem követhet el, kizárólag szóbeli becsületsértést és személyi szabadságtól való rövid idejű megfosztást követhet el és csak kizárólag nevelési cél érdekében.

Sértett beleegyezése. Jogainak sérelmébe nem minden személy egyezhet bele. Kizárt a sértett beleegyezése, ha az a 14. életévét nem töltötte be, cselekvőképességet kizáró vagy korlátozó gondnokság alatt áll, vagy ügyei viteléhez szükséges belátási képessége hiányzik. A beleegyezésnek önkéntesnek, egyértelműnek és komolynak kell lennie. A vagyoni jogokról való lemondás csak olyan személytől származhat, aki a vagyoni joggal rendelkezik. Az életről való lemondás körében csak az önkéntes passzív eutanázia körében van lehetőség és csak akkor, ha annak a törvényi feltételei fennállnak. A testi épség sértésébe való beleegyezés esetében annak valamilyen társadalmilag hasznos célra kell irányulnia. Ilyen cél lehet a sporttevékenység vagy az orvosi

beavatkozás. Orvosi beavatkozás feltétele, hogy a beteg a jogszabályok szerint ahhoz hozzájáruljon. Sporttevékenység esetében akkor kizárt a büntethetőség, ha a sérülést elismert versenysport közben, nem szándékosan, a versenyszabályzat szerint lebonyolított mérkőzésen okozták.

Az eljárás lefolytatásához szükséges feltétel hiánya:

- a./ magánindítvány hiánya
- b./feljelentés hiánya
- c./a legfőbb ügyész döntésének hiánya
- d./a mentelmi jog felfüggesztésének hiánya
- e./diplomáciai és nemzetközi jogon alapuló egyéb mentesség

A BÜNTETŐJOGI FELELŐSSÉGRE VONÁS EGYÉB AKADÁLYAI

30. § A büntetőjogi felelősségre vonást akadályozza

- a) a magánindítvány,**
- b) a feljelentés**

hiánya.

A magánindítvány hiánya

31. § (1) Az e törvényben meghatározott esetekben a bűncselekmény elkövetője csak magánindítványra büntethető.

(2) A magánindítvány előterjesztésére a sértett jogosult.

(3)⁸ Ha a sértett cselekvőképtelen, a magánindítványt törvényes képviselője terjesztheti elő. A magánindítványt a korlátozottan cselekvőképes kiskorú sértett önállóan is előterjesztheti, és erre törvényes képviselője is jogosult. Ha a sértett a személyes ügyei vitelében vagy a bírósághoz, hatósághoz fordulás joga tekintetében cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorú, a magánindítvány előterjesztéséhez a törvényes képviselő hozzájárulása szükséges. Ezekben az esetekben a magánindítvány előterjesztésére a gyámhatóság is jogosult. Érdekellentét esetén a Polgári Törvénykönyv szabályai az irányadók.

(4) Ha a magánindítvány előterjesztésére jogosult sértett meghal, a hozzátartozója jogosult a magánindítvány előterjesztésére.

(5) Bármelyik elkövetővel szemben előterjesztett magánindítvány valamennyi elkövetőre hatályos.

(6) A magánindítvány nem vonható vissza.

Magánindítvány:

Néhány bűncselekmény esetében a jogalkotó nem akarja feltétlenül érvényesíteni az állam büntetőjogi igényét. Ezen bűncselekmények tekintetében a **sértettre bízza, hogy akarja e az elkövető felelősségre vonását vagy sem.**

Magánindítvány hiánya esetén a bűncselekmény valamennyi törvényi ismerve megvalósul, de hiányzik az elkövető felelősségre vonását eredményező eljárás megindításához és lefolytatásához a törvény által megkövetelt további feltétel, vagyis a meghatározott személy **akarattnyilatkozata.**

A magánindítvány a sértett azon akaratnyilatkozata, amelyben kéri az eljárás lefolytatását, az elkövető felelősségre vonását. pl.: könnyű testi sértés, zaklatás, rágalmazás, becsületsértés stb.

A feljelentés hiánya:

32. § Az e törvényben meghatározott esetekben a bűncselekmény elkövetője csak az arra jogosult által tett feljelentésre büntethető.

Az általános szabályok szerint bűncselekmény elkövetése miatt bárki tehet feljelentést. Egyes bűncselekmények esetén azonban csak a meghatározott hatóság feljelentése alapján indítható eljárás. Ilyen pl.:

Btk. 270. § (1) Ha a hamis vád folytán eljárás indult, ennek az alapügynek a befejezéséig hamis vád miatt büntetőeljárás csak az alapügyben eljáró hatóság feljelentése alapján indítható.

Btk.274.§ Hamis tanúzás miatt mindaddig, amíg az alapügy, amelyben a hamis tanúzást elkövették, nem fejeződik be, büntetőeljárás csak az alapügyben eljáró hatóság feljelentése alapján indítható.

A BÜNTETHETŐSÉGET MEGSZÜNTETŐ OKOK

25. § A büntethetőséget megszünteti

- a) az elkövető halála,**
- b) az elévülés,**
- c) a kegyelem,**
- d) a tevékeny megbánás,**
- e) a törvényben meghatározott egyéb ok.**

Az elkövető halála: az elkövető halála **kizárja** vele szemben a **büntetőjogi igények** érvényesítését.

Büntetőjogi felelősségre nem vonható. A büntethetőséget megszüntető okok körében az ügy jogerős befejezése előtt bekövetkezett halálnak van jelentősége.

A büntethetőség elévülése

26. § (1) A büntethetőség – a (2)–(3) bekezdésben meghatározottak kivételével, illetve az egyes bűncselekmények elévülésének kizárásáról szóló törvény eltérő rendelkezése hiányában – elévül a büntetési tétel felső határának megfelelő idő, de legalább öt év elteltével.

(2) Az erős felindulásban elkövetett emberölés, a háromévi szabadságvesztésnél súlyosabban büntetendő szándékos súlyos testi sértés, az emberrablás, az emberkereskedelem, a személyi szabadság megsértése, illetve a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények esetében – ha a bűncselekmény elkövetésekor a sértett a tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, és a bűncselekmény büntethetősége huszonharmadik életévének betöltése előtt elévülne – az elévülési idő meghosszabbodik e személy huszonharmadik életévének betöltéséig, vagy addig az időpontig, amikor a huszonharmadik életévét betöltötte volna.

(3) Nem évül el a XIII. és XIV. Fejezetben meghatározott, és az életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmények büntethetősége.

Az elévülés az idő múlásával összefüggő jogintézmény. Meghatározott idő elteltével a büntetőjogi igény elenyészik. Az elévülést fő szabály szerint a bűncselekmény **büntetési tételének felső határa** határozza meg. Az ennek megfelelő idő elteltével a büntethetőség megszűnik, de **legalább öt évnek** mindenképpen el kell telnie. Amennyiben a megvalósított és szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény büntetési tételének felső határa öt évnél kevesebb, illetve ha az elkövetett bűncselekmény csak elzárással büntethető, az elévülési idő minimum öt év.

Vannak olyan bűncselekmények, melyek nem évülnek el. Ezeket a Btk. 26.§.(3) bekezdése tartalmazza.

Kegyelem

A kegyelem alkalmazásakor az állam egy rendkívül méltányolható ok fennállása miatt lemond a büntetőjogi igényének érvényesíthetőségéről.

A kegyelem következő fajtái különböztethetők meg:

a./ eljárási kegyelem: a büntető eljárás megszüntetésére kerül sor.

b./ végrehajtási kegyelem: a büntető eljárás lefolytatását és az elkövető jogerős elítélését nem követi a kiszabott büntetés végrehajtása.

c./kegyelmi mentesítés: az elítéltet a büntetett előlélethez fűződő hátrányok alól mentesíti.

A kegyelem valamennyi formája lehet általános vagy egyéni jellegű.

Általános jellegű kegyelemről akkor van szó, ha az **Országgyűlés törvényt alkot, amelyben közkegyelmet gyakorol.(amnesztia)**

Az **egyéni kegyelmezési jog** gyakorlására a **köztársasági elnök** jogosult.(indokolási kötelezettség nem terheli)

A tevékeny megbánás

29. § (1) Nem büntethető, aki az élet, testi épség és az egészség elleni, az emberi szabadság elleni, az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni, a közlekedési, a vagyon elleni, illetve a szellemi tulajdonjog elleni vétség vagy háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűntett elkövetését a vádemelésig beismerte, és közvetítői eljárás keretében – vagy azt megelőzően, de a közvetítői eljárás keretében született megállapodásban jóváhagyva – a sértett által elfogadott módon és mértékben a bűncselekménnyel okozott sérelmet jóvátette. E rendelkezés akkor is irányadó, ha a bűnhalmazatban lévő bűncselekmények közül az élet, testi épség és az egészség elleni, az emberi szabadság elleni, az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni, a közlekedési, a vagyon elleni vagy a szellemi tulajdonjog elleni bűncselekmény a meghatározó.

A Btk. a tevékeny megbánást kisebb tárgyi súlyú bűncselekmények esetében büntethetőséget megszüntető okként szabályozza, míg súlyosabb bűncselekmények tekintetében a büntetés korlátlan enyhítésére ad lehetőséget.

A tevékeny megbánás Btk.-ba illesztését célszerűségi szempontok indokolták.

Vannak olyan esetek, amikor az állam büntetőjogi igényénél erősebb a sértettnek okozott kár megtérítésének igénye. A jogalkotó a felelősséget kizáró és a felelősséget enyhítő okokat büntetési tételhez köti.

A tevékeny megbánásnak a közvetítői eljárás keretében vagy azt megelőzően, de a közvetítői eljárás keretében született megállapodásban jóváhagyva kell realizálnia. Az eljárás szabályait a Be. tartalmazza.

A törvényben meghatározott egyéb ok

A Btk. Általános és Különös Része számos olyan rendelkezést tartalmaz, amely valamilyen körülmény bekövetkezése miatt megszünteti a büntethetőséget.

Pl. kísérlet esetén Btk.10.§ (4) – ha az elkövető önkéntes visszalépése miatt marad el a bűncselekmény befejezése, a büntethetőség megszűnik.

Pl.: előkészületnél, az elkövető önkéntes elállása miatt elmarad a törvényi tényállás megvalósításának megkezdése. stb.

BÜNTETHETŐSÉGI AKADÁLYOK

Büntethetőséget kizáró okok

- a cselekmény elkövetésekor már fennállnak

Beszámítási képességet kizáró okok

- gyermekkor
- kóros elmeállapot
- kényszer, fenyegetés

A társadalomra veszélyességet kizáró okok:

- jogos védelem
- végszükség
- jogszabály engedélye

A BTK-ban nem nevesített okok:

- megengedett kockázatvállalás
- fegyelmezési jog gyakorlása
- sértett beleegyezése

Bűnösséget kizáró okok:

- tévedés
- előljáró parancsa

Az eljárás lefolytatásához szükséges feltétel hiánya:

- magánindítvány, feljelentés hiánya, stb.

Törvényben meghatározott egyéb okok

– egyes bűncselekményeknél meghatározott okok (pl. bűnpártolás)

Büntethetőséget megszüntető okok

- a cselekmény elkövetése után állnak be

Az elkövető halála

Elévülés

- az idő múlásával járó joghatás

Kegyelem

- eljárási
- végrehajtási
- kegyelmi mentesítés

Tevékeny megbánás

- a sértett kártérítési igénye megelőzi az állam büntetőjogi igényét

Egyéb okok

- önkéntes elállás vagy önkéntes eredmény elhárítás kísérlet esetében
- önkéntes visszalépés előkészület esetében stb.

A BŰNCSELEKMÉNY ELKÖVETŐI

Az elkövetők

12. § Elkövető a tettes, a közvetett tettes és a társtettes (a továbbiakban együtt: tettesek), valamint a felbújtó és a bűnsegéd (a továbbiakban együtt: részesek).

13. § (1) Tettes az, aki a bűncselekmény törvényi tényállását megvalósítja.

(2) Közvetett tettes az, aki a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását e cselekményért gyermekkor, kóros elmeállapot, kényszer vagy fenyegetés miatt nem büntethető, illetve tévedésben levő személy felhasználásával valósítja meg.

(3) Társtettesek azok, akik a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását egymás tevékenységéről tudva, közösen valósítják meg.

14. § (1) Felbújtó az, aki más bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír.

(2) Bűnsegéd az, aki bűncselekmény elkövetéséhez másnak szándékosan segítséget nyújt.

(3) A részesekre is a tettesekre megállapított büntetési tételt kell alkalmazni.

Önálló (közvetlen) tettes: aki a bűncselekmény törvényi tényállását egyedül valósítja meg. Csak önálló tettese lehet a gondatlan bűnösségű bűncselekményeknek. Vannak azonban olyan esetek, amikor egy bűncselekménynek több önálló tettese is van.

Közvetett tettes: az, aki a bűncselekményt olyan személlyel hajtatja végre, akivel szemben valamilyen büntethetőségi akadály áll fenn.

Közvetett tettességről beszélünk, ha a **felhasznált személy:**

- **gyermekkorú**
- **beszámítási képességgel nem rendelkezik** (akár kóros elmeállapot, akár kényszer vagy fenyegetés miatt, önhibából eredő ittasság nem jelent büntethetőséget kizáró okot)
- **tévedésben van** (vizsgálandó, hogy a tévedést nem e gondatlansága okozta és van e gondatlan alakzata a bűncselekménynek)
- **katona** (parancsra végrehajtott cselekményre vonatkozó szabályok szerint)
- **különös bűncselekményt követ el, úgy hogy arra valamilyen speciális alanyt használ fel** (vizsgálandó, hogy a felhasznált személy cselekménye önmagában is kimeríti e egy másik tényállást)

Társtettség

A **társtettség feltétele**, hogy **minimum két** - az általános alannyá válás feltételeinek megfelelő – **személy követi** el a bűncselekményt. A cselekményt **szándékegységben** kell elkövetniük. Vagyis az elkövetőknek ugyanaz a szándékuk.

Amennyiben az egyik elkövető szándéka megváltozik a bűncselekmény elkövetése közben a szándékegység fennmaradása következőképpen alakul:

1. Ha a tettetárs felismeri a másik megváltozott szándékát és továbbra is egyetért a tettetárral és együtt folytatják az elkövetést, akkor a szándékegység megmarad.

2. Amennyiben a tettetárs nem ismeri fel a szándék megváltozását, akkor a szándékegység ettől a ponttól felbomlik és a továbbiakban nem beszélhetünk társtettségéről.

Részesek

A részesség jellemzője, hogy ezek a személyek **tényálláson kívüli magatartást** tanúsítanak, nem vesznek részt a tettesi alapcselekményben (ezért nem társtettesek). Magatartásuk **jámulékos jellegű** és csak **szándékos bűncselekményhez** kapcsolódhat.

Felbujtó az, aki mást bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír.

A rábírásnak konkrét bűncselekményre kell vonatkoznia, nem elegendő csak általánosságban bűncselekmények elkövetésére irányulnia. A felbujtás akkor állapítható meg, ha a tettes a bűncselekményt legalább megkísérli.

Bűnsegéd az, aki a bűncselekmény elkövetéséhez szándékosan segítséget nyújt.

A bűnsegéd sem vesz részt az elkövetési magatartás kifejtésében, de **fizikailag vagy pszichikailag segíti az elkövetést.**

A bűnsegédi magatartás is csak szándékos lehet. Viszont a tettesnek nem kell feltétlenül tudnia a bűnsegéd magatartásáról. A tettesi magatartáshoz több bűnsegédi magatartás is kapcsolódhat. A bűnsegédnek szándékosan nyújtott segítség is bűnsegédi magatartás.

A BŰNCSELEKMÉNY ELKÖVETŐI				
Tettesek			Részesek	
Önálló (közvetlen)	Társtettes	Közvetett tettes	Felbujtó	Bűnsegéd: fizikai, pszichikai

Társas bűnelkövetési alakzatok

Csoportosan követik el a bűncselekményt, ha az elkövetésben legalább **három** személy vesz részt.

Bűnszövetség: bűnszövetség akkor létesül, ha **két** vagy **több** személy bűncselekményeket szervezeten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bűnszervezet.

Bűnszervezet: **három vagy több** személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja öt évi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése.

Valamely társas bűnelkövetési alakzat fennállása esetén a Btk. minősített esetként súlyosabb büntetési tételt rendel, súlyosabb büntetés kiszabási szabályt alkalmaz.

Jogkövetkezménytan

A büntetés a bűncselekmény elkövetése miatt a törvényben meghatározott joghátrány.

A szankció célja egyrészt a speciális, másrészt a generális prevenció.

Speciális prevenció: az elkövető visszatartása újabb bűncselekmények elkövetésétől.

Generális prevenció: a társadalom többi tagjának visszatartása a bűncselekményektől.

A Btk. szankciórendszere **dualista jellegű és relatíve meghatározott**.

Dualista jellegű, azért mert büntetésekre és intézkedésekre oszlik. Relatív meghatározott, pedig azért, mert az egyes büntetési tételek alsó és felső határa törvényben rögzített, de a kettő között a bíró szabadon mérlegel.

A BÜNTETÉSEK

33. § (1) Büntetések

a) a szabadságvesztés,

b) az elzárás,

c) a közérdekű munka,

d) a pénzbüntetés,

e) a foglalkozástól eltiltás,

f) a járművezetéstől eltiltás,

g) a kitiltás,

h) a sportrendezvények látogatásától való eltiltás,

i) a kiutasítás.

(2) Mellékbüntetés a közügyektől eltiltás.

(3) A büntetések – az (5) és (6) bekezdésben foglalt kivételekkel – egymás mellett is kiszabhatóak.

A szabadságvesztés

34. § A szabadságvesztés határozott ideig vagy életfogytig tart.

35. § (1) Ha a bíróság szabadságvesztést szab ki, annak végrehajtását fogházban, börtönben vagy fegyházban rendeli végrehajtani.

A szabadságvesztés az elkövető személyes szabadságtól való megfosztását jelenti.

Tartama szerint lehet életfogytig vagy határozott ideig tartó. A szabadságvesztést a bűncselekmény súlyától függően különböző végrehajtási fokozatokban: fogházban, börtönben vagy fegyházban kell végrehajtani. Az enyhébb fokozatok több kedvezménnyel (látogató, csomag, külső munkavégzés, eltávozás, személyes szükségletekre fordítható pénz nagyobb hányadának felhasználhatósága stb.) járnak.

A határozott ideig tartó szabadságvesztés

36. § A határozott ideig tartó szabadságvesztés legrövidebb tartama három hónap, leghosszabb tartama húsz év; bünszervezetben, különös vagy többszörös visszaesőként történő elkövetés, illetve halmazati vagy összbüntetés esetén huszonöt év.

A feltételes szabadságra bocsátás olyan kedvezmény, amely bizonyos feltételek teljesülése esetén lehetővé teszi, hogy az elítéltnak ne kelljen a teljes kiszabott szabadságvesztést letöltenie. Esedékessége az elítélt személyében rejlő körülmények függvényében a teljes büntetés felének, kétharmadának illetve háromnegyedének letöltése. A büntetés fele részének letöltése utáni szabadulás lehetőségét az ítélkező bíró egyedi döntése, a harmadolás vagy negyedelés lehetőségét – kizáró ok hiányában- a törvény általános rendelkezése teszi lehetővé.

Az életfogytig tartó szabadságvesztés

41. § (1) Életfogytig tartó szabadságvesztés azzal szemben szabható ki, aki a bűncselekmény elkövetésekor a huszadik életévét betöltötte.

(2) Az életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtási fokozata fegyház.

A szankciórendszer csúcsán álló büntetés fakultatív, a bíróság a legsúlyosabb esetektől eltekintve dönthet, hogy ezt alkalmazza-e. Lényeges korlát, hogy csak azzal szemben alkalmazható, aki a cselekményt 20. életéve betöltése után követte el.

A fokozatosság lehetősége jól érzékelhető: a bíró a legsúlyosabb büntetés kiszabásának lehetőségekor a büntetési nem vagylagos jellegéből adódóan először azt dönti el, hogy határozott tartamú (10- 20 évig terjedő) vagy életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását tartja indokoltnak.

Az elzárás

46. § (1) Az elzárás tartamát napokban kell meghatározni, annak legrövidebb tartama öt, leghosszabb tartama kilencven nap.

(2) Az elzárást büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani.

Az elzárás egy olyan, szabadságelvonással járó büntetés, amely főként azokkal az elkövetőkkel szemben alkalmazható, akikkel szemben szociális, gazdasági, családi vagy életkori viszonyaikra tekintettel más büntetés kiszabása célszerűtlen, illetve az elzárásbüntetés hatékonyabban szolgálhatja a speciális prevenciót. Az elzárás tartama öt naptól kilencven napig terjed.

Ha valamely bűncselekmény elzárással büntetendő, ahelyett vagy amellel – a szabadságvesztésen kívül – más büntetés is kiszabható.

Az elzárás szabályaira vonatkozóan a 2012. évi CCXXIII. törvény tartalmaz rendelkezéseket.

A közérdekű munka

47. § (1) A közérdekű munka tartamát órákban kell meghatározni, annak legkisebb mértéke negyvennyolc, legnagyobb mértéke háromszáztizenkettő óra.

(2)^b A közérdekű munkát az elítélt, ha törvény eltérően nem rendelkezik, hetente legalább egy napon – a heti pihenőnapon vagy a szabadidejében –, díjazás nélkül végzi.

(3) A bíróság ítéletében a közérdekű munka jellegéről rendelkezik.

(4) A közérdekű munkára ítélt köteles a számára meghatározott munkát elvégezni. Az elkövető olyan munka végzésére kötelezhető, amelyet – figyelemmel egészségi állapotára és képzettségére – előreláthatóan képes elvégezni.

48. § (1) Ha az elítélt a számára meghatározott munkát önhibájából nem végzi el, a közérdekű munkát vagy annak hátralévő részét szabadságvesztésre kell átváltoztatni.

(2) A közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztést büntetés-végrehajtási intézetben, fogház fokozatban kell végrehajtani.

(3) A közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztés három hónapnál rövidebb is lehet.

A szabadságvesztésnél enyhébb büntetés. A közérdekű munka időtartamát órákban határozzák meg. Legrövidebb tartama negyvennyolc óra, leghosszabb tartama háromszáztizenkettő óra.

A bíróság feladata annak meghatározása, hogy az elítélt milyen munkát végezzen, ennek során figyelemmel kell lenni az elítélt egészségi állapotára és képzettségére. Egynapi munkavégzés négyórányi munkának felel meg. Amennyiben nem tesz eleget a munkavégzési kötelezettségének fogházban letöltendő szabadságvesztés lép a közérdekű munka helyébe.

A pénzbüntetés

50. § (1) A pénzbüntetést úgy kell kiszabni, hogy – figyelemmel a bűncselekmény tárgyi súlyára – meg kell állapítani a pénzbüntetés napi tételeinek számát, és – az elkövető vagyoni, jövedelmi, személyi viszonyaihoz és életviteléhez mérten – az egynapi tételnek megfelelő összeget.

(2) Akit haszonszerzés céljából elkövetett bűncselekmény miatt határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítélnék, ha megfelelő jövedelme vagy vagyona van, pénzbüntetésre is kell ítélni.

(3) A pénzbüntetés legkisebb mértéke harminc, legnagyobb mértéke ötszáznegyven napi tétel. Egynapi tétel összegét legalább ezer, legfeljebb ötszázezer forintban kell meghatározni.

(4) A bíróság ítéletében – az elkövető vagyoni, jövedelmi viszonyaira tekintettel – rendelkezhet úgy, hogy az elkövető a pénzbüntetést legfeljebb két éven belül havi részletekben fizetheti meg.

51. § (1) Ha az elítélt a pénzbüntetést nem fizeti meg, illetve részletfizetés engedélyezése esetén egyhavi részlet megfizetését elmulasztja, a pénzbüntetést vagy annak meg nem fizetett részét szabadságvesztésre kell átváltoztatni.

Vagyoni jellegű joghátrányt jelent. A bíró a pénzbüntetés kiszabása során elsőként meghatározza a pénzbüntetés napi tételeit, amit a cselekmény súlya határoz meg döntően. Ezek után, pedig az elkövető személyi körülményeinek figyelembevételével meghatározza az egy napi tételre eső pénzösszeget. A pénzbüntetés napi tételeinek száma 30 nap – 540 napi tétel, a napi tétel összegének alsó határa 1000 forint, míg a felső 500000 forint. A pénzbüntetés meg nem fizetése esetén fogházban végrehajtandó szabadságvesztésre kerül átváltoztatásra. A Btk. szerint nem szabható ki kiutasítás mellett közérdekű munka vagy pénzbüntetés.

A foglalkozástól eltiltás

52. § (1) A foglalkozás gyakorlásától azt lehet eltiltani, aki a bűncselekményt

a) szakképzettséget igénylő foglalkozása szabályainak megszegésével követi el, vagy

b) foglalkozásának felhasználásával, szándékosan követi el.

(2) Az (1) bekezdés *a)* pontja azzal szemben is alkalmazható, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tevékenységet nem a foglalkozásaként gyakorolta, de rendelkezik annak a foglalkozásnak a gyakorlásához szükséges szakképesítéssel, amely szabályainak megszegésével a bűncselekményt elkövette.

(3) A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény elkövetője, ha a bűncselekményt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követte el, eltiltható bármely olyan foglalkozás gyakorlásától vagy egyéb tevékenységtől, amelynek keretében tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban áll.

53. § (1) A foglalkozástól eltiltás határozott ideig tart, vagy végleges hatályú.

(2) A határozott ideig tartó eltiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama tíz év. Végleges hatállyal az tiltható el, aki a foglalkozás gyakorlására alkalmatlan vagy arra méltatlan.

Megfosztja az elkövetőt attól a lehetőségtől, hogy foglalkozását gyakorolhassa és újabb, ezzel kapcsolatos bűncselekményt kövessen el. A jogalkotó két esetben ad lehetőséget a foglalkozástól való eltiltás alkalmazására:

1. szakképzettséget igénylő foglalkozás szabályainak megsértésével követik el a bűncselekményt,
2. foglalkozását felhasználva szándékosan valósítja meg a bűncselekményt az elkövető.

Nem szükséges, hogy alakszerűen szerezzék meg az elkövető a szakképesítést, elegendő az is, ha a gyakorlat során sajátította el az ismereteket.

A járművezetéstől eltiltás

55. § (1) A járművezetéstől azt lehet eltiltani, aki

a) az engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megszegésével követi el a bűncselekményt, vagy

b) bűncselekmények elkövetéséhez járművet használ.

(2) A járművezetéstől el kell tiltani azt, aki járművezetés ittas állapotban vagy járművezetés bódult állapotban bűncselekményt követ el. Különös méltányolást érdemlő esetben a járművezetéstől eltiltás kötelező alkalmazása mellőzhető.

(3) A járművezetéstől eltiltás meghatározott fajtájú (légi, vasúti, vízi vagy közúti) és kategóriájú járműre is vonatkozhat.

56. § (1) A járművezetéstől eltiltás határozott ideig tart, vagy végleges hatályú.

2)⁷ A járművezetéstől eltiltás tartamába be kell számítani azt az időt, amelynek tartamára az elkövető vezetői engedélyét – a járművezetéstől eltiltásra ítéletét megelőzően – a bűncselekménnyel összefüggésben a helyszínen elvették, vagy azt a hatóságnál leadta

(4) A járművezetéstől eltiltás tartama az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődik. Ha a járművezetéstől eltiltást szabadságvesztés mellett szabják ki, annak tartamába nem számít bele az az idő, amely alatt az elítélt a szabadságvesztést tölti, illetve amíg kivonja magát a szabadságvesztés végrehajtása alól. Ha a feltételes szabadságot nem szüntetik meg, a feltételes szabadságon töltött időt a járművezetéstől eltiltás tartamába be kell számítani.

(5) Végleges hatállyal az tiltható el, aki a járművezetésre alkalmatlan. A végleges hatályú eltiltás alól a bíróság az eltiltottat kérelemre mentesítheti, ha az eltiltás óta tíz év eltelt, és az eltiltott a járművezetésre alkalmassá vált.

A Btk. a járművezetéstől eltiltás büntetés kiszabását csak lehetőségként szabályozza, az a bíróság mérlegelésétől függően alkalmazható. A járművezetés ittas állapotban vagy járművezetés bódult állapotban bűncselekmények elkövetése esetén kötelezővé teszi a járművezetéstől eltiltást, amelyetől a bíróság csak különösen méltányolható esetben térhet el.

Az eltiltás pontosabb meghatározottságára törekedve járműkategóriákra és járműfajtákra is utal.

A járművezetéstől eltiltás tartamába be kell számítani azt az időt, amelyre az elkövető vezetői engedélyét – a járművezetéstől eltiltásra ítéletét megelőzően- a bűncselekménnyel összefüggésben a helyszínen elvették, vagy azt a hatóságnál leadta.

Generális minimuma egy hónap, ennek oka az, hogy az ittas járművezetés az alkoholos

befolyásoltság mértékétől függetlenül bűncselekménynek minősül, másrészt ittas járművezetés esetén kötelező a járművezetéstől eltiltás, így a bíróságnak szélesebb körben lesz lehetősége meghatározni az eltiltás tartamát.

A kitiltás

57. § (1) E törvényben meghatározott esetekben azt, akinek ott tartózkodása a közérdeket veszélyezteti, egy vagy több településről, vagy egy település, illetve az ország meghatározott részéből ki lehet tiltani.

(2) A kitiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama öt év.

(3) A kitiltás tartama az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődik. Ha a kitiltást szabadságvesztés mellett szabják ki, annak tartamába nem számít bele az az idő, amely alatt az elítélt a szabadságvesztést tölti, illetve amíg kivonja magát a szabadságvesztés végrehajtása alól. Ha a feltételes szabadságot nem szüntetik meg, a feltételes szabadságon töltött időt a kitiltás tartamába be kell számítani.

A kitiltás az újabb bűncselekmény elkövetésének megelőzését szolgálja azáltal, hogy a kitiltott személy nem tartózkodhat a bíróság által meghatározott helységben, vagy az ország meghatározott részén, mert az ott tartózkodása veszélyezteti a közérdeket. A törvény helységhez illetve az ország meghatározott részéhez köti a kitiltás kiszabását, településhez, településrészhez, illetve országrészhez. Tartama 1 évtől 5 évig terjedhet.

A sportrendezvények látogatásától való eltiltás

58. § (1) A bíróság az elkövetőt a sportrendezvényen való részvétel, az odamenetel vagy az onnan történő távozás során a sportrendezvénnyel összefüggésben elkövetett bűncselekmény miatt eltilthatja

a) bármelyik sportszövetség versenyrendszerében megrendezésre kerülő sportrendezvény látogatásától, vagy

b) bármelyik sportlétesítménybe való belépéstől, amikor az valamely sportszövetség versenyrendszerében megrendezett sportesemény helyszínéül szolgál.

(2) Az eltiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama öt év.

(3) Az eltiltás tartama az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődik. Ha a sportrendezvények látogatásától való eltiltást szabadságvesztés mellett szabják ki, annak tartamába nem számít bele az az idő, amely alatt az elítélt a szabadságvesztést tölti, illetve amíg kivonja magát a szabadságvesztés végrehajtása alól. Ha a feltételes szabadságot nem szüntetik meg, a feltételes szabadságon töltött időt a sportrendezvények látogatásától való eltiltás tartamába be kell számítani.

Ez a büntetés önállóan és más büntetés mellett is kiszabható. Alkalmazásának feltétele, hogy az elkövető a bűncselekményt a sportrendezvényen való részvétel, az odamenetel, vagy az onnan történő távozás során a sportrendezvénnyel összefüggésben kövesse el. A bíróság az ítéletében határozza meg, hogy az elkövetőt mely sportszövetség által mely sportág keretében vagy mely sportlétesítményben rendezett sportesemény látogatásától tiltja el. Az eltiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama öt év. E büntetési nem vonatkozásában a 2012.évi CCXXIII. törvény tartalmaz rendelkezéseket.

A kiutasítás

59. § (1) Azt a nem magyar állampolgár elkövetőt, akinek az országban tartózkodása nem kívánatos, Magyarország területéről ki kell utasítani. A kiutasított köteles az ország területét elhagyni, és a kiutasítás tartama alatt nem térhet vissza.

(2) Nem utasítható ki az, aki menedékjogot élvez.

(3) A szabad mozgás és tartózkodás jogával, valamint Magyarország területén letelepedettként vagy bevándoroltként tartózkodási joggal rendelkező személlyel szemben kiutasításnak csak olyan bűncselekmény elkövetése miatt lehet helye, amely ötévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Azzal szemben,

a) aki Magyarország területén legalább tíz éve jogszerűen tartózkodik, vagy

b) akinek a családi élet tiszteletben tartásához való joga sérülne,

csak tízévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztés kiszabása esetén lehet helye kiutasításnak, feltéve, hogy az elkövetőnek az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné.

60. § (1) A kiutasítás határozott ideig tart, vagy végleges hatályú.

(2) A határozott ideig tartó kiutasítás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama tíz év.

(3) Végleges hatállyal az utasítható ki, akit tízévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztésre ítélnék, és – figyelemmel a bűncselekmény kiemelkedő súlyára, az elkövetés jellegére, és az elkövető kapcsolataira – az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné. A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy végleges hatállyal nem utasítható ki.

(4) A kiutasítás tartama az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődik. A kiutasítás tartamába nem számít bele az az idő, amely alatt az elítélt szabadságvesztés büntetést tölt.

(5) A végleges hatályú kiutasítás alól a bíróság a kiutasítottat kérelmére mentesítheti, ha a kiutasítás óta tíz év eltelt, és a kiutasított arra érdemes.

A kiutasítás olyan büntetés, amely kiszabható önállóan, de más büntetés mellett is. Alkalmazhatóságát és tartamát a bűncselekmény jellege és súlya, az elkövető magyarországi tartózkodásának jogcíme, személyi és családi körülményei, illetve az esetlegesen kiszabott egyéb büntetés mértéke is befolyásolják. A kiutasítás csak nem magyar állampolgár elkövetővel szemben alkalmazható. Nem utasítható ki aki menedék jogot élvez. Csak ötévi vagy azt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény esetén lehet helye kiutasításnak.

A közügyektől eltiltás

61. § (1) A közügyek gyakorlásától el kell tiltani azt, akit szándékos bűncselekmény elkövetése miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélnék, és méltatlan arra, hogy azok gyakorlásában részt vegyen.

(2) A közügyektől eltiltott

a) nem rendelkezik választójoggal, nem vehet részt népszavazásban és népi kezdeményezésben,

b) nem lehet hivatalos személy,

c) nem lehet népképviselői szerv testületének, bizottságának tagja, azok munkájában nem vehet részt,

d) nem delegálható törvényben kihirdetett nemzetközi szerződéssel létrehozott szervezet közgyűlésébe, testületébe,

e) nem érhet el katonai rendfokozatot,

f) nem kaphat belföldi kitüntetést és külföldi kitüntetés elfogadására engedélyt,

g) hatósági eljárásban nem lehet védő vagy jogi képviselő,

h) nem viselhet tisztséget köztisztviselőként, közalapítványban, és

i) nem lehet civil szervezetnek a civil szervezetekről szóló törvényben megjelölt vezető tisztségviselője.

(3) A közügyektől eltiltott az ítélet jogerőre emelkedésével elveszti mindazon tagságát, állását, tisztségét, katonai rendfokozatát, megbízatását és kitüntetését, amelynek elnyerését a (2) bekezdés kizárja.

62. § (1) A közügyektől eltiltás határozott ideig tart, annak legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama tíz év.

(2) A közügyektől eltiltás tartama az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődik. A közügyektől eltiltás tartamába nem számít bele az az idő, amely alatt az elítélt a szabadságvesztést tölti, vagy amely alatt kivonja magát a szabadságvesztés végrehajtása alól. Ha a feltételes szabadságot nem szüntetik meg, a feltételes szabadságon töltött időt a közügyektől eltiltás tartamába be kell számítani.

A közügyektől eltiltás a törvény szerinti **egyetlen mellékbüntetés**, azonban ez érinti az állampolgári jogok legszélesebb körét, tartalmilag sokrétű jogkorlátozást jelent. A közügyektől eltiltás mellékbüntetés, önállóan, főbüntetés nélkül nem szabható ki. A közügyektől eltiltás tartama a szabadságvesztés mértékénél hosszabb és rövidebb is lehet. Tartama az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődik, de nem számít bele a végrehajtás töltésének ideje. A szabadságvesztés végrehajtása alatt szünetelnek az elítéltek azok az állampolgári jogai, amelyekre a közügyektől eltiltás kiterjed. Figyelmet kell hagyni az időt, amelyet az elítélt szökésben, vagy más ügyben előzetes letartóztatásban töltött, és nem számít be az utóbb megszüntetett feltételes szabadság ideje sem.

INTÉZKEDÉSEK

63. § (1) Intézkedések

- a) a megrovás,**
- b) a próbára bocsátás,**
- c) a jóvátételi munka,**
- d) a pártfogó felügyelet,**
- e) az elkobzás,**
- f) a vagyonekobzás,**
- g) az elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tétele,**
- h) a kényszergyógykezelés,**
- i) a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló törvény szerinti intézkedések.**

(2) A megrovás, a próbára bocsátás és a jóvátételi munka önállóan, büntetés helyett alkalmazható.

(3) A pártfogó felügyelet büntetés vagy intézkedés mellett alkalmazható. Kiutasítás mellett nem rendelhető el pártfogó felügyelet.

(4) Az elkobzás, a vagyonekobzás és az elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tétele önállóan, és büntetés vagy intézkedés mellett is alkalmazható.

Az intézkedések szemben a büntetésekkel, nem feltétlenül büntethető személlyel szemben kerülnek alkalmazásra, elegendő a jogellenes magatartás megállapíthatósága. A büntetésekhez hátrányos jogkövetkezmények fűződnek, az intézkedések alkalmazása soha nem eredményez büntetett előéletet.

Az intézkedéseket csoportosíthatjuk aszerint, hogy: gyógyító jellegűek pl. kényszergyógykezelés, nevelő, reszocializációs jellegűek pl. megrovás, próbára bocsátás, pártfogó felügyelet, vagy társadalom védelmi célokat szolgálnak pl. elkobzás, vagyonekobzás, elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tétele.

A megrovás

64. § (1) Megrovásban kell részesíteni azt, akinek cselekménye az elbíráláskor már nem veszélyes, vagy olyan csekély fokban veszélyes a társadalomra, hogy az e törvény szerint alkalmazható legkisebb büntetés kiszabása vagy más intézkedés alkalmazása – ide nem értve az elkobzást, a vagyonekobzást és az elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tételét – szükségtelen.

(2) A megrovással a bíróság vagy az ügyész helytelenítését fejezi ki a jogellenes cselekmény miatt, és felszólítja az elkövetőt, hogy a jövőben tartózkodjon bűncselekmény elkövetésétől.

A törvény rendelkezése szerint a bíróság, vagy az ügyész alkalmazhat megrovást. A megrovással az ügyész vagy a bíróság egyrészt rámutat az elkövető felelősségére és kifejezésre juttatja, hogy az elkövető cselekményét helyteleníti, másrészt felhívja az elkövetőt arra, hogy a jövőben ne kövessen el bűncselekményt.

A próbára bocsátás

65. § (1) A bíróság a vétség, valamint a háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő büntett miatt a büntetés kiszabását próbaidőre elhalaszthatja, ha alaposan feltehető, hogy a büntetés célja intézkedés alkalmazásával is elérhető.

(2) Nem bocsátható próbára

a) a visszaeső,

b) aki a bűncselekményt bünszervezetben követte el,

c) aki a szándékos bűncselekményt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélese után, a végrehajtás befejezése előtt követte el, vagy

d) aki a szándékos bűncselekményt a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaideje alatt követte el.

(3) A próbaidő tartama egy évtől három évig terjedhet, a tartamot években, vagy években és hónapokban kell meghatározni.

(4) A próbára bocsátott pártfogó felügyelet alá helyezhető. Ha a próbára bocsátott a pártfogó felügyelet magatartási szabályait megszegi, a próbaidő egy alkalommal, legfeljebb egy évvel meghosszabbítható.

66. § (1) A próbára bocsátást meg kell szüntetni, és büntetést kell kiszabni, ha

a) a próbára bocsátottat a próbára bocsátás előtt elkövetett bűncselekmény miatt a próbaidő alatt elítélik,

b) a próbára bocsátottat a próbaidő alatt elkövetett bűncselekmény miatt elítélik, vagy

c) a próbára bocsátott a pártfogó felügyelet magatartási szabályait súlyosan megszegi.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott eseteken kívül a próbaidő elteltével az elkövető büntetethetősége megszűnik.

A próbára bocsátás a feltételes elítélés egyik formája. A bíróság megállapítja a bűncselekmény elkövetését és az elkövető büntetőjogi felelősségét, azonban az elkövető visszatartása érdekében a büntetés kiszabását próbaidőre elhalasztja.

A törvény a kisebb súlyú bűncselekmények (vétségek, vagy a háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő büntettek) esetén teszi lehetővé a próbára bocsátást. Tartama egy évtől három évig terjedhet.

A jóvátételi munka

67. § (1) A bíróság a vétség, valamint a háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő büntett miatt a büntetés kiszabását egy évre elhalaszthatja, és jóvátételi munka végzését írja elő, ha alaposan feltehető, hogy a büntetés célja így is elérhető. A jóvátételi munkavégzés előírása mellett pártfogó felügyelet is elrendelhető.

(2) Jóvátételi munka végzése nem írható elő azzal szemben, aki

a) visszaeső,

b) a bűncselekményt bünszervezetben követte el,

c) a szándékos bűncselekményt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélese után, a végrehajtás

befejezése előtt követte el, vagy

d) a szándékos bűncselekményt a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaideje alatt követte el.

(3) Az elkövető – választása szerint – állami vagy önkormányzati fenntartású intézménynél, közhasznú jogállású civil szervezetnél, egyháznál vagy azok részére végezheti a jóvátételi munkát.

(4) A jóvátételi munka tartamát órákban kell meghatározni, annak legkisebb mértéke huszonnégy, legnagyobb mértéke százötven óra.

68. § (1) Ha az elkövető a jóvátételi munka elvégzését egy éven belül megfelelően igazolja, büntethetősége megszűnik.

(2)⁸ Ha az elkövető a jóvátételi munka elvégzését nem igazolja, vagy a pártfogó felügyelet szabályait súlyosan megszegi, a bíróság büntetést szab ki. Ha az elkövető a jóvátételi munka elvégzését egészségügyi okból nem tudja igazolni, a jóvátételi munka elvégzése igazolásának határideje egy alkalommal legfeljebb egy évvel meghosszabbítható.

A jóvátételi munka a – próbára bocsátáshoz hasonlóan- vétség vagy háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntethető büntett elkövetése esetén, a jóvátétel egyik formájaként alkalmazható. A bíróság ilyenkor egy évre elhalasztja a büntetés kiszabását, ha az egy év alatt az elkövető legalább 24 legfeljebb 150 óra időtartamban állami vagy önkormányzati intézményben (pl. iskola, kórház) jóvátételi munkát végez, annak igazolása esetén megszűnik a büntethetősége. Ha azonban az elkövető a jóvátételi munka elvégzését nem tudja megfelelően (az intézet vezetőjének aláírásával) igazolni, a bíróság büntetést szab ki.

A pártfogó felügyelet

69. § (1) Pártfogó felügyelet rendelhető el

a) a vádemelés elhalasztásának tartamára,

b) a feltételes szabadság tartamára,

c) a próbára bocsátás próbaidejére,

d) a jóvátételi munka előírása mellett,

e) a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaidejére,

ha annak eredményes elteltéhez az elkövető rendszeres figyelemmel kísérése szükséges.

(2) Pártfogó felügyelet alatt áll,

a) akit életfogytig tartó szabadságvesztésből feltételes szabadságra bocsátottak,

b) az a visszaeső, akit feltételes szabadságra bocsátottak, vagy akivel szemben a szabadságvesztés végrehajtását felfüggesztették.

(2) A jóvátételi munka előírása mellett elrendelt pártfogó felügyelet addig tart, amíg a

jóvátételi munka végzésére kötelezett a jóvátételi munka elvégzését nem igazolja, de legfeljebb egy évig.

71. § (1) A pártfogolt általános magatartási szabályként köteles

a) a jogszabályban és a határozatban előírt magatartási szabályokat megtartani,

b) a pártfogó felügyelővel rendszeres kapcsolatot tartani, és

c) a pártfogó felügyelő részére az ellenőrzéshez szükséges felvilágosítást megadni.

(2) A bíróság, illetve vádemelés elhalasztása esetén az ügyész a határozatában a pártfogó felügyelet céljának elősegítése érdekében külön magatartási szabályként kötelezettségeket és tilalmakat írhat elő. A bíróság, illetve az ügyész elrendelheti, hogy a pártfogolt

a) a bűncselekmény elkövetésében részt vett, meghatározott személlyel ne tartson kapcsolatot,

*b) a bűncselekmény sértettjétől, illetve annak lakásától, munkahelyétől, vagy attól a nevelési-
oktatási intézménytől, ahová a sértett jár, továbbá a sértett által rendszeresen látogatott
helytől tartsa távol magát,*

*c) meghatározott jellegű nyilvános helyeket és nyilvános rendezvényeket, meghatározott
közterületeket ne látogasson,*

d) nyilvános helyen ne fogyasszon szeszes italt,

*e) meghatározott helyen és időközönként, meghatározott szervnél vagy személynél
jelentkezzen,*

*f) vegye fel a kapcsolatot az állami foglalkoztatási szervvel, vagy a helyi önkormányzatnál
közfoglalkoztatásra jelentkezzen,*

g) meghatározott tanulmányokat folytasson,

*h) – beleegyezése esetén – meghatározott gyógykezelésnek vagy gyógyító eljárásnak vesse alá
magát,*

*i) vegyen részt a pártfogó felügyelő által szervezett csoportos foglalkozáson vagy a pártfogó
felügyelői szolgálat közösségi foglalkoztatójának programja szerinti más foglalkozáson.*

(3) A bíróság, illetve az ügyész a (2) bekezdésben felsorolt magatartási szabályokon kívül más magatartási szabályokat is előírhat, különös tekintettel a bűncselekmény jellegére, az okozott kárra és az elkövető társadalmi beilleszkedése esélyeinek növelésére.

A pártfogó felügyelet az elkövetők ellenőrzését és társadalmi integrálását egyaránt szolgáló intézkedés. Járulékos jellegénél fogva mindig büntetéshez vagy intézkedéshez kapcsolódik. A törvény külön pontokban határozza meg a pártfogó felügyelet elrendelésének kötelező és mérlegeléstől függő eseteit. A pártfogó felügyelet kötelezően alkalmazandó a visszaesővel szemben, akit feltételes szabadságra bocsátottak, vagy akivel szemben a szabadságvesztés végrehajtását felfüggesztették. Kötelező annak is, akit életfogytig tartó szabadságvesztésből feltételes szabadságra bocsátottak. A jóvátételi munka mellett elrendelt pártfogó felügyelet addig tart, amíg az elkövető a jóvátételi munka végzésének teljesítését nem igazolja.

Az elkobzás

72. § (1) El kell kobozni azt a dolgot,

- a) amelyet a bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak vagy arra szántak,**
- b) amely bűncselekmény elkövetése útján jött létre,**
- c) amelyre a bűncselekményt elkövették, vagy amelyet a bűncselekmény befejezését követően**
e) dolog elszállítása céljából használtak,
- d) amelynek a birtoklása a közbiztonságot veszélyezteti, vagy jogszabályba ütközik.**

(2) El kell kobozni azt a sajtóterméket, amelyben a bűncselekmény megvalósul.

(3) Az (1) bekezdés a) és c) pontja esetében – feltéve, hogy a tulajdonos az elkövetésről előzetesen nem tudott – az elkobzást nem lehet elrendelni, ha a dolog nem az elkövető tulajdona, kivéve, ha az elkobzás mellőzését nemzetközi jogi kötelezettség kizárja.

(4)⁹ Az elkobzást akkor is el kell rendelni, ha

- a) az elkövető gyermekkor, kóros elmeállapot vagy törvényben meghatározott büntethetőséget megszüntető ok miatt nem büntethető,**
- b) ha az elkövetőt megrovásban részesítették,**
- c) az a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvényben meghatározott különleges védelem időtartama alatt nem hajtható végre.**

(5) Nem lehet elrendelni annak a dolognak az elkobzását, amelyre a vagyoneklobzás kiterjed.

(6) Az elkobzott dolog tulajdonjoga törvény eltérő rendelkezése hiányában az államra száll.

(7) Nincs helye elkobzásnak a cselekmény büntethetőségének elévülésére megállapított idő, de legalább öt év elteltével.

Az elkobzás egyes bűncselekmények elkövetésével összefüggő tárgyak büntetőeljárás keretében történő elvonása. Az elkobzást a büntetendő cselekmény és a bűncselekmény elkövetőjével szemben is lehet alkalmazni.

Elsősorban védelmi jellegű intézkedés. Elkobzás csak tényállásszerű és jogellenes cselekmény elkövetőjével szemben rendelhető el, ám az elvonás alkalmazható nem büntethető elkövetővel szemben is. A vagyoneklobzástól elsősorban az intézkedés körébe vonható tárgyak jellege különbözteti meg. Az elkobzás alá eső tárgyak jellemzően a bűncselekmény eszközei, vagyis nem közvetlen vagyoni mivoltukban jelentős termékek.

A törvényhely felsorolja az elkobzás alá eső dolgokat. Az elkobzás mellőzésének kivételes lehetőségét a törvény fenntartja.

A vagyonekobbzás

74. § (1) Vagyonekobbzást kell elrendelni arra

a) a bñncselekmény elkovetéséből eredő vagyorra, amelyet az elkovető a bñncselekmény elkovetése során vagy azzal összefüggésben szerzett,

b) a vagyorra, amelyet az elkovető bünszervezetben való részvétele ideje alatt szerzett,

c) a vagyorra, amelyet a kábítószer-kereskedelem elkovetője a bñncselekmény elkovetésének ideje alatt szerzett,

d) a vagyorra, amely a bñncselekmény elkovetéséből eredő, a bñncselekmény elkovetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyon helyébe lépett,

e) a vagyorra, amelyet a bñncselekmény elkovetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása végett szolgáltatott vagy arra szántak,

f) a vagyorra, amely az adott vagy ígért vagyoni előny tárgya volt.

(2) A vagyonekobbzást el kell rendelni arra a bñncselekmény elkovetéséből eredő, a bñncselekmény elkovetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyorra is, amellyel más gazdagodott. Ha gazdálkodó szervezet gazdagodott ilyen vagyonnal, a vagyonekobbzást a gazdálkodó szervezettel szemben kell elrendelni.

(3) Ha az elkovető vagy a (2) bekezdés szerint gazdagodott személy meghalt, vagy a gazdálkodó szervezet átalakult, a vagyonekobbzást a jogutóddal szemben kell elrendelni arra az (1) bekezdés szerinti vagyorra, amelyre a jogutódlás történt.

(4) Az ellenkező bizonyításáig vagyonekobbzás alá eső vagyonnak kell tekinteni

a) az (1) bekezdés b) pontja esetében a bünszervezetben való részvétel,

b) az (1) bekezdés c) pontja esetében a kábítószer forgalomba hozatalának, illetve az azzal való kereskedés

ideje alatt szerzett valamennyi vagyont.

(5) Nem rendelhető el vagyonekobbzás

a) arra a vagyorra, amely a büntetőeljárás során érvényesített polgári jogi igény fedezetül szolgál,

b) arra a vagyorra, amelyet jóhiszeműen, ellenérték fejében szereztek,

c) az (1) bekezdés b) és c) pontja esetében, ha a vagyon törvényes eredete bizonyított.

75. § (1) A vagyonekobbzást pénzösszegben kifejezve kell elrendelni,

a) ha a vagyon már nem lelhető fel,

b) ha a 74. § (1) bekezdése alapján vagyonekobbzás alá eső vagyon az egyéb vagyontól nem különíthető el, vagy az elkülönítése aránytalan nehézséget okozna,

c) a 74. § (5) bekezdés b) pontjában meghatározott esetben.

(2)¹⁰ A vagyonekobbzást akkor is el kell rendelni, ha

a) az elkövető gyermekkor, kóros elmeállapot vagy törvényben meghatározott büntethetőséget megszüntető ok miatt nem büntethető,

b) ha az elkövetőt megrovásban részesítették,

c) az a kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló törvényben meghatározott különleges védelem időtartama alatt nem hajtható végre.

(3) Az elkobbzott vagyon törvény eltérő rendelkezése hiányában az államra száll.

76. § Ezen alcím alkalmazásában vagyonon annak hasznát, a vagyoni értékű jogot, követelést, továbbá bármely, pénzben kifejezhető értékkel bíró előnyt is érteni kell.

A törvény kötelezővé teszi a vagyonekobbzást a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyonra, arra a vagyonra, amely a bűncselekménnyel összefüggésben szerzett vagyon helyébe lépett, amelyet a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása végett szolgáltatott vagy arra szántak, illetve amely az adott vagyoni előny tárgya volt. A jogszerűen szerzett vagyonra főszabályként nem rendelhető el vagyonekobbzás.

A polgári jogi igény – a sértett büntetőeljárásban érvényesített kárigénye- azonban megelőzi a vagyonekobbzást. A szervezett **bűnözés elleni küzdelem egyik leghatékonyabb eszköze a bűnszervezetek megfosztása vagyoni alapjuktól**, ezért általános szabályként előírja, hogy vagyonekobbzást kell elrendelni arra a vagyonra, amelyet az elkövető a bűnszervezetben való részvétele ideje alatt szerzett. Nem lehet azonban elrendelni arra a vagyonra, amelynek törvényes eredete bizonyított. A törvény a bizonyítási terhet megfordítja, azaz a vagyon törvényes eredetét a terheltnek kell bizonyítania.

Az elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tétele

77. § (1) Véglegesen hozzáférhetlenné kell tenni azt az elektronikus hírközlő hálózaton közzétett adatot,

a) amelynek hozzáférhetővé tétele vagy közzététele bűncselekményt valósít meg,

b) amelyet a bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak, vagy

c) amely bűncselekmény elkövetése útján jött létre.

(2) Az elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tételét akkor is el kell rendelni, ha az elkövető gyermekkor, kóros elmeállapot, vagy törvényben meghatározott büntethetőséget megszüntető ok miatt nem büntethető, illetve ha az elkövetőt megrovásban részesítették.

A törvény szerint lehetővé válik azoknak az elektronikus hírközlő hálózaton közzétett adatoknak a hozzáférhetetlenné tétele, amelyek bűncselekményt valósítanak meg, illetve amelyeket bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak. (pl. tiltott pornográf felvétellel visszaélés).

A törvény rendelkezik arról is, hogy az elektronikus hírközlő hálózaton közzétett adatoknak a hozzáférhetetlenné tételét akkor is el kell rendelni, ha az elkövető gyermekkor, vagy kóros elmeállapot miatt nem büntethető, illetve ha megrovásban részesítették.

Ezekben az esetekben az elektronikus adatoknak a végleges hozzáférhetetlenné tételét önálló intézkedésként kell alkalmazni. Erre az intézkedésre vonatkozóan a 2012. évi CCXXIII. törvény tartalmaz rendelkezéseket.

A kényszergyógykezelés

78. § (1) Személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó büntetendő cselekmény elkövetőjének kényszergyógykezelését kell elrendelni, ha elmeműködésének kóros állapota miatt nem büntethető, és tartani kell attól, hogy hasonló cselekményt fog elkövetni, feltéve, hogy büntethetősége esetén egyévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést kellene kiszabni.

(2) A kényszergyógykezelést meg kell szüntetni, ha szükségessége már nem áll fenn.

A kényszergyógykezelés a beszámíthatatlan állapotban elkövetett büntetendő cselekményhez fűzött jogkövetkezmény, amely elsősorban a társadalom védelmét szolgálja.

Elrendelésének négy feltétele - 1. / az elkövetett cselekmény személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó jellege, 2./ az elkövető büntethetősége kóros elmeállapota miatt kizárt, 3. / megalapozottan attól kell tartani, hogy az elkövető hasonló cselekményt fog elkövetni, 4./ az elkövető büntethetősége esetén a bíróság egyévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést szabna ki.

A kényszergyógykezelés határozatlan tartamú intézkedés, amely akkor szűnik meg, ha a bírói felülvizsgálat értelmében annak szükségessége már nem áll fenn.

Jogi személlyel szembeni intézkedések

Ezeket a szabályokat nem a Btk., hanem a **külön törvény** tartalmazza (2001. évi. CIV. tv. a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről).

Az intézkedések alkalmazásának feltétele, hogy olyan szándékos bűncselekményről legyen szó, amely a jogi személy részére előny szerzését célozta vagy eredményezte és azt a törvényben meghatározott tisztségviselője követte el vagy ezek a személyek mulasztották el a bűncselekmény megakadályozását.

Alkalmazható továbbá akkor is, ha a bűncselekmény előnyt okozott a jogi személynek, a törvényben meghatározott tisztségviselők a bűncselekmény elkövetéséről tudtak.

A FIATALKORÚAKRA VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK

105. § (1) Fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem.

(2) E törvény rendelkezéseit a fiatalkorúakra a jelen fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

Azok, akik a bűncselekmény elkövetésekor 14. , illetve – kivételesen- 12. életévüket betöltötték, de a 18.-dikát még nem, fiatalkorúaknak minősülnek, és rájuk az általános szabályokhoz képest más elbírálást lehetővé tevő rendelkezéseket kell alkalmazni mind a felelősségtani szabályok, mind a szankciórendszer, mind pedig a mentesítés körében.

A fiatalkor szabályozása alapvetően a gyermekkor szabályozására épül, kivéve, ha a 12. életévét betöltött személy szándékos emberölést, erős felindulásban elkövetett emberölést, illetve életveszélyt, vagy halált okozó testi sértést követ el.

A fiatalkor kezdete tehát **főszabály szerint** a gyermekkor felső határát követő nap, **(a 14. születésnapot követő nap), kivételes esetben a 12. életév betöltését követő nap, a vége pedig a nagykorúság általános életkori határa, azaz a 18. életév.** Az ennél fiatalabb személyek házasságkötéssel szerzett nagykorúsága nem befolyásolja a büntetőjogi speciális jogalanyiségüket. A büntetőjogi fiatalkorúságnak a bűncselekmény elkövetése időpontjában kell fennállnia. A fiatalkorúakra vonatkozó szabályokat akkor is alkalmazni kell, ha az elbírálás időpontjában az elkövető már nem fiatalkorú, de csak akkor, ha a terheltet kizárólag fiatalkorban elkövetett bűncselekményekért vonják felelősségre.

106. § (1) A fiatalkorúval szemben kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjön, és a társadalom hasznos tagjává váljon, erre tekintettel az intézkedés vagy büntetés megválasztásakor a fiatalkorú nevelését és védelmét kell szem előtt tartani.

(2) Fiatalkorúval szemben büntetést akkor kell kiszabni, ha intézkedés alkalmazása nem célravezető. Azzal szemben, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét nem töltötte be, csak intézkedés alkalmazható.

(3) Fiatalkorúval szemben szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazni vagy szabadságelvonással járó büntetést kiszabni csak akkor lehet, ha az intézkedés vagy a büntetés célja más módon nem érhető el.

A 12. és 14. életévük között bűncselekményt elkövetőkre csak intézkedés alkalmazható. Fiatalkorú terhelték formálódó erkölcsi értékrendje, értelmi fejlettsége okán a szankciók kiválasztása során a fiatalkorúakkal szemben elsősorban a nevelés eszközeit kell alkalmazni, a szankciók kiválasztását illetően a követendő sorrend az alábbi:

1. szabadságelvonással nem járó intézkedés
2. szabadságelvonással nem járó büntetés
3. szabadságelvonással járó intézkedés
4. szabadságelvonással járó büntetés

A tevékeny megbánás

107. § Ha az elkövető fiatalkorú, tevékeny megbánásnak a 29. § (1) bekezdésében meghatározott vétség vagy ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban fenyegetett büntett elkövetése esetén is helye lehet.

A büntetések és az intézkedések

108. § (1) Fiatalkorúval szemben intézkedésként javítóintézeti nevelés is alkalmazható.

(2) Javítóintézeti nevelés mellett nem szabható ki szabadságvesztés, elzárás vagy közérdekű munka.

A szabadságvesztés

109. § (1) A fiatalkorúra kiszabható szabadságvesztés legrövidebb tartama bármely bűncselekmény esetén egy hónap.

(2) A bűncselekmény elkövetésekor tizenhatodik életévét be nem töltött fiatalkorúra kiszabható szabadságvesztés leghosszabb tartama

a) életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmény elkövetése esetén tíz év,

b) öt évet meghaladó tartamú szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény elkövetése esetén öt év.

(3) A bűncselekmény elkövetésekor tizenhatodik életévét betöltött fiatalkorúra kiszabható szabadságvesztés leghosszabb tartama

a) életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmény elkövetése esetén tizenöt év,

b) tíz évet meghaladó tartamú szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény elkövetése esetén tíz év,

c) öt évet meghaladó tartamú szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény elkövetése esetén öt év.

(4) A büntethetőség elévülése határidejének számításánál és a visszaesőkre vonatkozó rendelkezések szempontjából a (2)–(3) bekezdésben meghatározott időtartamok az irányadóak.

A törvény megkülönbözteti a bűncselekmény elkövetésekor 16. életévét betöltött illetve be nem töltött elkövetőkre kiszabható maximális büntetések tartamát.

110. § (1) A szabadságvesztés végrehajtási fokozata fiatalkorúak börtöne, ha

a) a fiatalkorút büntett miatt kétévi vagy ennél hosszabb tartamú szabadságvesztésre ítélik,

b) az egyévi vagy ennél hosszabb tartamú szabadságvesztésre ítélt fiatalkorú visszaeső, vagy

c) az egyévi vagy ennél hosszabb tartamú szabadságvesztésre ítélt fiatalkorút a szándékos

bűncselekmény elkövetését megelőző három éven belül szándékos bűncselekmény miatt javítóintézeti nevelésre ítélték.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott eseteken kívül a szabadságvesztés végrehajtási fokozata fiatalkorúak fogháza.

Az elzárás

111. § A fiatalkorúval szemben kiszabható elzárás legrövidebb tartama három nap, leghosszabb tartama harminc nap.

Az elzárás az általános szabályok szerint 5 naptól 90 napig terjedhet. A törvény az elzárás legrövidebb tartamát – fiatalkorú terheltre nézve – 3 napban állapítja meg. Az elzárás leghosszabb tartama a szabadságvesztés legrövidebb tartamához (1 hónap) igazodik.

A közérdekű munka

112. § Fiatalkorúval szemben közérdekű munkát akkor lehet kiszabni, ha az ítélet meghozatalakor tizenhatodik életévét betöltötte.

A pénzbüntetés

113. § (1) Fiatalkorúval szemben pénzbüntetést akkor lehet kiszabni, ha önálló keresete, jövedelme vagy megfelelő vagyona van.

(2) Fiatalkorú esetén a pénzbüntetés legkisebb mértéke tizenöt, legnagyobb mértéke kétszázötven napi tétel, az egy napi tétel összegét legalább ötszáz, legfeljebb ötvenezer forintban kell meghatározni.

Fiatalkorúval szemben pénzbüntetést akkor lehet kiszabni, ha önálló keresete jövedelme, vagy megfelelő vagyona van. Meghatározza a törvény a fiatalkorúakra kiszabható pénzbüntetés napi tételeinek és a napi tételek összegének speciális leszállított minimumát és maximumát.

(3) Fiatalkorú esetén a pénzbüntetést behajthatatlansága esetén

a) ha a 112. § lehetővé teszi, közérdekű munkára vagy

b) szabadságvesztésre

kell átváltoztatni.

A kiutasítás

114. § Kiutasításnak fiatalkorúval szemben akkor lehet helye, ha

a) vele szemben tízévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztést szabtak ki,

b) az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné, és

c) nem sérül a családi élet tiszteletben tartásához való joga.

A közügyektől eltiltás

115. § Fiatalkorút csak egy évet meghaladó szabadságvesztés kiszabása esetén lehet a közügyektől eltiltani.

A próbára bocsátás

116. § (1) Fiatalkorúval szemben próbára bocsátásnak bármely bűncselekmény esetén helye van.

(2) A próbaidő tartama egy évtől két évig terjedhet.

(3) A bíróság a 66. § (1) bekezdésében meghatározott esetekben javítóintézeti nevelést rendel el, vagy büntetést szab ki.

A jóvátételi munka

117. § Fiatalkorúval szemben jóvátételi munkavégzés akkor írható elő, ha az ítélet meghozatalakor tizenhatodik életévét betöltötte.

Jóvátételi munka csak akkor alkalmazható fiatalkorúval szemben, ha az ítélet meghozatalakor 16. életévét már betöltötte.

A kitiltás

118. § A megfelelő családi környezettel rendelkező fiatalkorú nem tiltható ki arról a településről, amelyben családjá él.

A pártfogó felügyelet

119. § (1) A fiatalkorú

a) a feltételes szabadság tartama,

b) a próbára bocsátás próbaideje,

c) a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaideje,

d) a javítóintézetből történő ideiglenes elbocsátás tartama,

e) a vádemelés elhalasztásának tartama

alatt pártfogó felügyelet alatt áll.

(2) Fiatalkorúval szemben a jóvátételi munkavégzés előírása mellett pártfogó felügyeletet is el kell rendelni.

A fiatalkorúakkal szemben – helyes irányú fejlődésük érdekében – a fent felsorolt valamennyi esetben a pártfogó felügyelet kötelező alkalmazását látja indokoltnak a jogalkotó. Így rendelkezik a jóvátételi munka vonatkozásában is.

A javítóintézeti nevelés

120. § (1) Javítóintézeti nevelést a bíróság akkor rendel el, ha a fiatalkorú eredményes nevelése érdekében intézeti elhelyezése szükséges. Javítóintézeti nevelés nem rendelhető el azzal szemben, aki az ítélet meghozatalakor huszadik életévét betöltötte.

(2) A javítóintézeti nevelés tartama egy évtől négy évig terjedhet.

122. § Ha a fiatalkorút a javítóintézeti nevelésre ítélet után elkövetett bűncselekmény miatt a javítóintézeti nevelés vagy az ideiglenes elbocsátás alatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik, a szabadságvesztés büntetést kell végrehajtani. Ebben az esetben a javítóintézeti nevelés hátralévő részét szabadságvesztésre kell átváltoztatni úgy, hogy kétnapi javítóintézeti nevelés helyébe egynapi szabadságvesztés lép.

A javító intézeti nevelés az egyetlen olyan intézkedés, amely csak fiatalkorú elkövetőkkel szemben alkalmazható. Elrendelésére bármilyen bűncselekmény elkövetése esetén sor kerülhet, ha a fiatalkorú nevelése érdekében intézeti elhelyezése szükséges.

A bíróság az ítéletében a javítóintézeti nevelés tartamát a szabadságvesztés büntetéshez hasonlóan években és hónapokban állapítja meg. A bűncselekmény elkövetésekor 14. életévét be nem töltött személyekkel szemben a javítóintézeti nevelés a legszigorúbb szankció.

Tekintettel arra, hogy a javítóintézeti nevelés **leghosszabb tartama 4 év**, illetve aki 21. életévét betöltötte, azt **el kell bocsátani az intézetből, így javítóintézeti nevelés nem rendelhető el azzal szemben, aki az ítélethozatalakor a 20. életévét már betöltötte.**

Az előzetes fogva tartás és házi őrizet beszámítása

125. § (1) Az elrendelt javítóintézeti nevelésbe az előzetes fogva tartás és házi őrizet teljes idejét be kell számítani.

(2) A beszámításnál egynapi javítóintézeti nevelésnek egynapi előzetes fogva tartás, illetve három nap házi őrizet felel meg. A beszámítás után fennmaradó házi őrizet tartamát egynapi javítóintézeti nevelésként kell beszámítani.

A katonákra vonatkozó rendelkezések

Az általános szabályoktól való eltérés indoka a katonai életviszonyok sajátos rendszere, így különösen a függelmi viszonyok léte.

A fejezet rendelkezései kizárólag azon személyekre vonatkoznak, akik a bűncselekmény elkövetésekor a Btk. 127.§ - ának (1) bekezdése alapján katonának minősültek. Ennek megfelelően az általános szabályokat kell alkalmazni, ha a katonával szemben olyan bűncselekmény miatt indul büntetőeljárás, amelyet szolgálati viszonyának létrejötte előtt vagy annak megszűnése után követett el.

127. § (1) E törvény alkalmazásában katona a Magyar Honvédség tényleges állományú, a rendőrség, az Országgyűlési Őrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, valamint a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja.

(2) E törvény rendelkezéseit a katonákra az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(3) Katonai bűncselekményt tettesként csak katona követhet el.

129. § A XLV. Fejezet szerint büntetendő az a katona is, aki a katonai bűncselekményt

a) a szövetséges fegyveres erőkben teljesített szolgálata során,

b) külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenység, békefenntartás vagy humanitárius művelet keretében

követi el.

A büntethetőséget kizáró okok

130. § (1) Nem büntethető a katona a parancsra végrehajtott cselekményért, kivéve, ha tudta, hogy a parancs végrehajtásával bűncselekményt követ el.

(2) A parancsra elkövetett bűncselekményért a parancsot adó is tettesként felel, ha a katona tudta, hogy a parancs végrehajtásával bűncselekményt követ el, egyébként a parancsot adó közvetett tettesként felel.

A **parancs** valójában a katonai szervezetekre és a személyi állományra vonatkozó egyedi döntés. A parancsot adó a parancsáért felelősséggel tartozik, annak összhangban kell lennie a jogszabályokkal és az egyéb rendelkezésekkel.

Tilos az olyan parancs kiadása, amely bűncselekmény elkövetésére irányul. A katona a szolgálat teljesítése során köteles végrehajtani a parancsot, kivéve, ha azzal bűncselekményt követne el.

Nem büntethető a katona a parancsra végrehajtott cselekményért, mert bűncselekménynek ilyen formában való létrehozásakor a **parancsot adó**, mint **közvetett tettes** felel. Abban az esetben viszont, ha a katona tisztában volt azzal, hogy a parancs végrehajtásával bűncselekményt követ el, a büntetőjogi felelősségre vonást nem kerülheti el.

Ha a katona tudta, hogy a parancs realizálásával büntetőjog ellenes magatartást tanúsít, az alárendelt büntetőjogi felelőssége fennáll és a parancsot adó is tettesként büntetendő.

A büntethetőséget megszüntető ok

131. § A 66. § (1) bekezdésben meghatározott eseteket kivéve nem büntethető katonai vétség miatt az elkövető, ha szolgálati viszonyának megszűnése óta egy év eltelt.

A szolgálati viszony megszűnése utáni egy év eltelte abszolút jellegű megszüntető ok, azt nem befolyásolja az sem, ha ügyében időközben nem jogerős határozat született.

A katonai fogda

132. § (1) Ha az elítélt a szolgálatban megtartható, a bíróság a vétség miatt kiszabott, egy évet meg nem haladó szabadságvesztést, illetve az elzárást katonai fogdában rendeli végrehajtani, kivéve, ha az elítélt visszaeső.

(2) Ha az elítélt szolgálati viszonya megszűnt, a büntetés, illetve hátralevő részének végrehajtási fokozata fogház.

A fogda katonai jellegzetességekkel bíró sajátos büntetés- végrehajtási intézet, ugyanakkor a fogházban végrehajtott szabadságvesztéshez hasonló eszközöket is alkalmaz.

Nem tartható meg szolgálatban a katona, ha az általa elkövetett bűncselekmény jellegénél fogva személyének veszélyessége fokozott és magatartásának tárgyi súlya jelentős.

A közérdekű munka kiszabásának kizárása

134. § Katonával szemben szolgálati viszonyának fennállása alatt közérdekű munka nem szabható ki.

A közérdekű munka büntetés nem egyeztethető össze a katonai életviszonyokkal, mert a katonának a szolgálati rendhez és fegyelemhez kötődő tevékenységet kell ellátniuk. Ennek következtében akár pihenő-, akár szabadnapon is készenlétben kell állniuk szolgálati feladataik végrehajtására.

A katonai büntetések

135. § (1) Katonával szemben

a) lefokozás vagy

b) szolgálati viszony megszüntetése

más büntetés mellett, vagy ha a bűncselekmény büntetési tételének felső határa háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb, akkor önállóan is kiszabható.

(2) Katonai büntetés alkalmazásának nincs helye, ha a katonát a közügyektől eltiltják.

A katonai mellékbüntetések

136. § (1) Katonával szemben

a) rendfokozatban visszavetés vagy

b) várakozási idő meghosszabbítása

büntetés mellett szabható ki.

(2) Katonai mellékbüntetés alkalmazásának nincs helye katonai büntetés mellett, 2) Katonai mellékbüntetés alkalmazásának nincs helye katonai büntetés mellett, vagy ha a katonát a közügyektől eltiltják.

A Btk. speciális katonai mellékbüntetéseket is tartalmaz, amelyek büntetés mellett szabhatók ki.

A lefokozás

137. § (1) A lefokozással a katona elveszti a rendfokozatát és címzetes rendfokozatát.

(2) Lefokozást akkor kell alkalmazni, ha az elkövető a rendfokozatra méltatlanná vált.

A lefokozással a katona a rendfokozatát veszíti el. Ezen büntetés alkalmazásakor a bíróságnak fokozottan kell vizsgálnia a bűncselekménynek a szolgálati rendre, fegyelemre, valamint a rendfokozat tekintélyére gyakorolt hatását. Tekintettel kell azonban lenni a katona pályafutására, és addigi szolgálati teljesítményére. A lefokozással a katona nemcsak a rendfokozatát veszíti el, hanem hivatását is.

A szolgálati viszony megszüntetése

138. § A szolgálati viszony megszüntetésének akkor van helye, ha az elkövető a szolgálatra méltatlanná vált.

Ezen katonai büntetés alkalmazása akkor indokolt, ha a bűncselekmény elkövetésének konkrét körülményei jelentős hátránnyal jártak a szolgálatra, illetve a katonai fegyelemre. A szolgálati viszony megszüntetésével a katona elveszíti megélhetési forrását, viszont a rendfokozata érintetlen marad.

A rendfokozatban visszavetés

139. § (1) Rendfokozatban visszavetés esetén a katona eggyel alacsonyabb rendfokozatba kerül annál, amelyet a bűncselekmény elbírálása idején visel.

(2) A rendfokozatban visszavetést akkor kell alkalmazni, ha a bűncselekmény a rendfokozat tekintélyének sérelmével jár, de lefokozásra nincs szükség.

(3) A rendfokozatban visszavetéssel egyidejűleg az alacsonyabb rendfokozatban eltöltendő időt egy évtől két évig terjedő tartamban kell meghatározni.

A rendfokozatban való visszavetéssel, a katona eggyel alacsonyabb rendfokozatba kerül.

A bíróság a mellékbüntetés alkalmazásakor arról is rendelkezik, hogy a katonának mennyi időt kell az alacsonyabb rendfokozatban eltöltenie. Tekintettel arra, hogy a katonai illetmény nemcsak a beosztáshoz, hanem a rendfokozathoz is igazodik ezért az alacsonyabb rendfokozatba kerülés jövedelemcsökkenést is eredményez.

A várakozási idő meghosszabbítása

140. § (1) A várakozási idő meghosszabbítása esetén a Magyar Honvédség tényleges állományú tagjának a soron következő rendfokozatba előlépésre előírt várakozási ideje meghosszabbodik. A meghosszabbítást években kell meghatározni, annak tartama nem haladhatja meg a rendfokozatra előírt várakozási idő felét.

(1a) A várakozási idő meghosszabbítása esetén a rendőrség, az Országgyűlési Őrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja esetében a soron következő fizetési fokozatba előresorolásra előírt várakozási idő meghosszabbodik. A meghosszabbítást években kell meghatározni, annak tartama nem haladhatja meg a fizetési fokozathoz rendelt várakozási idő felét.

(2) A várakozási időt akkor kell meghosszabbítani, ha a katonának az előléptetést vagy az előresorolást hosszabb várakozási idő eltöltésével kell kiérdemelnie.

(3) A Magyar Honvédség tényleges állományú tagja esetében az (1) és (2) bekezdésben meghatározott várakozási időn kötelező várakozási időt kell érteni.

A várakozási idő meghosszabbítása alkalmazásának következményeként a katonának a soron következő rendfokozatba előlépésére előírt várakozási ideje hosszabbodik meg. A meghosszabbítást években kell meghatározni és annak mértéke a rendfokozatra előírt várakozási idő felét nem haladhatja meg. A törvény kimondja, hogy a várakozási időt akkor kell meghosszabbítani, ha a katonának hosszabb idő eltöltésével kell kiérdemelnie az előléptetést.

Felhasznált irodalom:

2012. évi C. törvény A Büntető Törvénykönyvről

Belovics Ervin; Gellér Balázs; Nagy Ferenc; Tóth Mihály – Büntetőjog I. hvgorac kiadó

Tansegédlet – a Rendőrség büntető anyagi joggal összefüggő szolgálati feladatokat teljesítő személyi állományának továbbképzésére. (a NKE RTK BTI Büntetőjogi Tanszékének oktatói által készített egyetemi tankönyv alapján) 2013.

Felkészülési kérdések a Büntetőjog Általános részéhez :

1. Mi a büntetőjog fogalma tágabb értelemben?

2. Mi a büntetőjog fogalma szűkebb értelemben?

3. Határozza meg az alapelv fogalmát!

4. Sorolja fel a büntetőjog jogrendszer egészére ható alapelveit!

- 5.Sorolja fel a büntetőjog speciális alapelveit!
- 6.Sorolja fel a büntetőjog forrásait , csoportosítsa azokat!
- 7.Sorolja fel a különös büntetőjogi norma szerkezeti elemeit!
- 8.Sorolja fel a diszpozíció fajtáit!
- 9.Mi a szankció fogalma?
- 10.Ismertesse a Büntető törvénykönyv szerkezetét!
- 11.Ismertesse a Btk. időbeli hatályra vonatkozó rendelkezéseit!
- 12.Ismertesse vázlatosan a Btk. területi hatályra vonatkozó rendelkezéseit!
- 13.Ismertesse vázlatosan a Btk. személyi hatályra vonatkozó rendelkezéseit!
- 14.Ismertesse a bűncselekmény btk. szerinti fogalmát!
- 15.Melyek a bűncselekmény fogalmi elemei, sorolja fel azokat!
- 16.Mi a társadalomra veszélyesség, büntetendőség, bűnösség, határozza meg a fogalmakat!
- 17.Határozza meg a bűncselekmények súlyszerinti felosztását! (büntett, vétség fogalma)
- 18.Sorolja fel a tényállások fajtáit!
- 19.Csoportosítsa az általános törvényi tényállás elemeit! Helyezze el őket táblázatban!
- 20.Sorolja fel az általános törvényi tényállás szükséges elemeit és határozza meg az egyes elemek jelentését!
21. Sorolja fel az általános törvényi tényállás esetleges, nem szükséges elemeit és határozza meg az egyes elemek jelentését!
- 22.Csoportosítsa a bűncselekmények elkövetőit!
- 23.Ismertesse a tettesekre vonatkozó törvényi rendelkezéseket! Határozza meg a tettesek fajtáit!
- 24.Mi jellemző a részesekre? Határozza meg a részesek fajtáit!
- 25.Melyek a társas bűnelkövetési alakzatok? Ismertesse a fogalmukat!
- 26.Sorolja fel a szándékos bűncselekmény megvalósulási szakaszait és jellemezze azokat!
- 27.Mit jelent a maradék bűncselekményért történő felelősségre vonás?
- 28.Mely bűncselekményeknek nincs kísérlete?Mondjon példát!
- 29.Határozza meg a kizáró és megszüntető ok fogalmakat!

- 30.Sorolja fel csoportosítva, a kizáró és megszüntető okokat!**
- 31.Milyen btk.-ban nem nevesített kizáró okokat ismer?**
- 32.Ismertesse vázlatosan a gyermekkorra, kóros elmeállapotra, a kényszerre és fenyegetésre vonatkozó törvényi rendelkezéseket!**
- 33.Mit jelent a ténybeli tévedés és a cselekmény társadalomra veszélyességében való tévedés?**
- 34.Mit tud az előljáró parancsára végrehajtott cselekmény büntetőjogi értékeléséről?**
- 35.Ismertesse a jogos védelemre vonatkozó legfontosabb rendelkezéseket!**
- 36.Ismertesse a végszükségre vonatkozó legfontosabb rendelkezéseket!**
- 37.Mi a magánindítvány fogalma? Mit jelent az, hogy a magánindítvány oszthatatlan és visszavonhatatlan?**
- 38.Sorolja fel a büntethetőséget megszüntető okokat!**
- 39.Ismertesse az elévülésre, mint megszüntető okra vonatkozó legfontosabb törvényi rendelkezéseket!**
- 40.Mi a kegyelem, milyen fajtái vannak?**
- 41.Melyek a tevékeny megbánás legfontosabb büntetőjogi rendelkezései, milyen bűncselekményi típusok esetén alkalmazható?**
- 42.Mi a büntetés fogalma?**
- 43.Mit jelent a speciális és a generális prevenció?**
- 44.Mi jellemző a btk. szankciórendszerére?**
- 45.Sorolja fel milyen büntetéseket és milyen mellékbüntetést ismer?**
- 46.Ismertesse a szabadságvesztésre vonatkozó legfontosabb törvényi rendelkezéseket!**
- 47.Ismertesse az elzárásra, a közérdekű munkára, a pénzbüntetésre vonatkozó fontosabb törvényi rendelkezéseket!**
- 48.Melyek a foglalkozástól eltiltás lényeges jellemzői?**
- 49.Mi jellemző a járművezetéstől eltiltásra?**
- 50.Ismertesse a kitiltás és a sportrendezvények látogatásától való eltiltás lényeges törvényi rendelkezéseit!**
- 51.Mit kell tudni a kiutasításról? Kivel szemben alkalmazható, mennyi lehet a tartama?**
- 52.Kit kell eltiltani a közügyek gyakorlásától, mire terjed ki, mikortól kezdődik a tartama, mettől-meddig terjedhet?**

- 53.Sorolja fel az intézkedési nemeket!
- 54.Mi a megrovás? Mit fejez ki vele a bíróság, vagy az ügyész?
- 55.Ismertesse a próbára bocsátásra vonatkozó fontosabb törvényi rendelkezéseket!
- 56.Mikor szab ki a bíróság jóvátételi munkát? Kivel szemben nem írható elő? Tartama? Mi történik,ha egészségügyi okból nem tudja elvégezni,igazolni?
- 57.Mikor rendelhető el pártfogó felügyelet, ki áll pártfogó felügyelet alatt mindenképpen?
- 58.A pártfogolt milyen magatartási szabályokat köteles betartani?
- 59.Mit kell elkobozni?
- 60.Mikortól nincs helye elkobzásnak?
- 61.Mire kell vagyonekobzást elrendelni?
- 62.Mire nem rendelhető el vagyonekobzás?
- 63.Mit tud az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételéről?
- 64.Mikor kell kényszergyógykezelést elrendelni?
- 65.Mi a feltétele a jogi személlyel szemben alkalmazható intézkedésnek?
- 66.Ki a fiatalkorú?
- 67.Mi a célja a fiatalkorúval szemben kiszabott büntetésnek, vagy alkalmazott intézkedésnek?
- 68.Hány éves fiatalkorúval szemben alkalmazható közérdekű munka és jóvátételi munka?
- 69.Ismertesse a javítóintézeti nevelésre vonatkozó lényeges törvényi rendelkezéseket!
- 70.Melyek a fiatalkorúakra vonatkozó eltérő törvényi rendelkezések? Vázlatosan ismertesse azokat!
- 71.Határozza meg a katona Büntetőtörvénykönyvben meghatározott fogalmát!
- 72.Ismertesse a katonákra vonatkozó, legfontosabb törvényi rendelkezéseket!
- 73.Ismertesse a katonai büntetéseket!
- 74.Ismertesse a katonai mellékbüntetéseket!

